2765 F.O. Hardusd. Pressiamet. E. Tallinn Tõnismägi Riiklik Raamatukogu

JÄRVA TEATAJA

NR. 89. LAUPÄEVAL. 29. JUULIL 1944. A. 4. AASTAKAIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. ● Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—18. Peatoimetaja Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht

Relvad, käed ja südamed

Totaalne sõda muutub tõelisuseks. — 20. juuli bilanss. — Riigiminister dr. Goebbels kõneles rinde ja tagala suurenevast sõjapanusest

Berliinist. 26. 7.(DNB). Riigiminister dr. Goebbels pidas kolmapäeva õhtul raadiokõne, mille anname käesolevaga edasi kokkuvõttes:

„Minu saksa rahvuskaaslased ja kaaslannad!

Ma võlgnen saksa rahvale aruande 20. juuli sündmustest ja neist tulenevatest järeldustest. Sain kogu maalt loendamatuid kirju, milles mind paluti seda teha. Ent siiski asusin ma, et pean sellega veel paar päeva ootama, kuni on selgunud ka selle häbiväärse juhtumi viimsedki üksikasjad. See on nüüd sündinud. Selle puhul ei ole enam midagi vaikida ega kaunistada. Sündmused kõnelevad nii ilmset ja selget keelt, nii et võib anda julgesti neile endile sõna. Tahan seda teha kaine ja minkimatu tõsiasjade kirjelduse näol.

Kaks minu ministrist kolleegi olid parajasti minu juures nõupidamisel, kui saabus see sõnum peakorterist. Olin kohe selgusel, et see salakaval tegu võib põlveneda ainult põhjani kurjalt ja langenud inimeselt, ja ma teadsin ka, millisest ringkonnast teda võis otsida. Kell 16 hakkas tema taga seisev väike reeturitekildkond tõmbama niite, nagu me ootasimegi. Atentaadi sooritaja krahv Stauffenberg oli vahepeal saabunud kurjeerlennukil Berliini, tuues kaasa valetatud teate, nagu oleks Führer atentaadi puhul hukka saanud ja et nüüd olevat neile roimarlikkudele saahnetele tegelastele tee vaba. Nad olid oma atentaati üritanud kavatsuses, et saada kunstlikult tekitatud segaduses sõjaväe juhtimist enda kätte ja seda rakendada oma alatute plaanide teostamiseks. Ettekäändel, et on vajalik kaitsta riigi poliitilist juhtkonda, andsid nad, olles, kuigi lühikeseks ajaks, Bendleri tänava aparaadi valdajateks, Berliini vahipataljonile käsu, valitsuskvartaali eraldada. Nad aga unustasid, et Berliini vahipataljon koosneb fanaatilistest rahvussotsialistidest. Tema komandör, major Ramer omandas selle riigivastase aktsiooni mahasurumisel suure teene sellega, et ta kohe ilmus minu juurde, et asjade käigu üle selgust saada.

Sellega oli kogu sulitembul praktiliselt juba ühe lühikese tunni möödudes lõpp. Major Ramer sai minu kirjutuslaualt kohe telefoniühenduse Führeriga, kes andis talle käsu, roimarid otsekohe kinni võtta. Vahepeal teatasid endast mulle ka teiste Berliinis kui ka selle ümbruses asuvate väeosade juhid, kel kõigil oli vaid üks soov, teha reeturite sepitsusele lõpp.

Selle ülesande sai siiski vahipataljon. Bendleri blokk vallutati, ilma et oleks langenud ühtki lasku, kuna siin juba kõik olid tõusnud reeturitekliki vastu. Viimaselt olid juba relvad ära võetud, ta istus abitult ja mahajäetult ühes ametruumis ja püüdis meeleheitlikult valitsust mängida. Üks kindral, kes senini paistis sõjajuhtimisel vaid sellega välja, et ta armastas iga suurt otsustust saboteerida, on peameheks. Üks kindral-kolonel, keda tuli juba aastate eest saata pensionile, kuna ta vähimategi ülesannete juures sai närvishoki ja nutukrambid, pidi üle võtma riigi tsiviiljuhtimise. Ta saabus seepärast ka tsiviilülikonnas, ainuke eeldus, mis tal oma uueks ametiks kaasa tuua oli. Üks teine kindral-kolonel, kes juba kauema aja eest ära taganemise pärast idarindel armeest välja heideti, kusjuures tal ära võeti mundri kandmise õigus, oli ette nähtud saksa sõjaväe juhiks. Roimarlik atentaadisooritaja krahv Stauffenberg etendas poliitilise nõuandja osa.

Sellele lisandus veel paar tähtsusetut kaaslast, kes kõik vangistati, ilma et nad oleksid teinud vähimatki katset vastu panna. Samas astus kokku sõjakohus, kes mõistis ilmsed süüdlased surma, kuna ülejäänud toimetati kindlasse kohta. Üks vahipataljoni üksus võttis kohe endale otsuse täidesaatmise. Vandemurdjad roimarid saavad all hoovis teenitud surma. Ja seega on kogu aktsioon lõpul.

Riigiminister Reichsführer-SS Himmler, kes nimetati tagala armee ülemjuhatajaks. (Weltbild)

Lubage mulle, et loobun muude üksikasjade kirjeldamisest. Need on komplotist osavõtjatele liiaks häbistavad. Oluline näib mulle, et see putshikatse suruti maha sõjaväe enda poolt. Kõik, nii ohvitserid kui ka sõdurid, võistlesid üksteisega selles, et seda häbi reeturite enda verega kustutada. Ka ülejäänud reetureid tabab, nii palju kui see ei ole veel sündinud, teenitud karistus. Seda nõuab saksa rahvas.

Seda võlgneme aga ka rindele, mis nüüd juba viis aastat on tubliit ja vapralt oma kohustusi täitnud. Rindel on õigus nõuda, et rahvas tervikuna kaitseks ta seljatagust.

Juba mõningate kuude jooksul torkas mulle silma, et vaenlase ajakirjandus korrapäraste vaheaegade järele vihjas sellele, et nad on oma sõjapidamise jaoks varunud veel ühe üllatuse.

Üha jälle väideti Londonis, Washingtonis ja Moskvas, et saksa generaliteedi hulgas leidub teatav opositsioon, ja üha jälle nimetati seejuures nimesid, mis kerkisid esile ka 20. juuli mässukatse puhul.

Kuid see ei ole ainuke tõend, et need roimarid konspireerisid vaenlasega ja tegutsesid tema ülesandel. Sellele vihjab ka tõsiasi, et atentaadiks Führerile kasutati inglise lõhkeainet, et atentaadi sooritaja oli sugulussidemetes inglise kõrgaristokraatiaga ja et Londoni ajakirjandus väljendas atentaadi järele elavat lootust, et 20. juuli sündmused toovad endaga peatselt kaasa Saksa riigi kokkuvarisemise. See oli siiski atentaat vaenlase leerist, kuigi leidus saksa nimedega kreatuure, kes olid valmis seda läbi viima.

Ent nad kõik arvestasid valesti. Lõpuks ei saa ju meiega Badogliot mängida. Ja mis puutub Führerisse, siis seisab tema Jumala käes.

Tulen praegu mitmepäevaselt külaskäigult Juhi peakorterisse. Olen kuulnud kõiki pealtnägijate tunnistusi, vaatlesin ruumi, kus atentaat toimus, ja võin ainult ütelda, et kui Führeri pääsemine ülimast hädaohust ei olnud ime, siis ei leidu üldse enam imesid.

Atentaadi sooritaja oli peakorterisse ühe vangistatud kindrali poolt näiliseks ettekandeks. Ta võttis lõhkeaine aktidemapis kaasa ja lükkas selle ettekäändel, et tahab seda maha panna, ühel valvamatul silmapilgul otse Führeri jalge ette. Kindral-kolonel Korten, kes seisis Führeri taga, sai raskesti haavata ja suri laupäeval saadud haavadesse. Nõupidamisest osavõtjad paisati plahvatuse jõul palju meetreid eemale aknast välja, nende mundrid kisti seejuures räbalaks.

Terves ruumis leidub üksainus koht, mis jäi plahvatusest võrdlemisi puutumatuks, ja see oli nimelt koht, kus Führer istus kaardilaua taga. Kaardilaud ise paisati kaugele eemale, ent Führer ise jäi peale kergete põrutuste, põletishaavade ja kriimustuste laubal täiesti terveks. Olen kindlas veendumuses, et saatus võttis Führeri sel traagilisel tunnil oma armuliku kaitse alla, kuna ta hoiab teda jaoks veel valmis suurt tulevikku ja mul on tunne, et ka meie rahvas on oma tervikus sama veendumusel.

(Lõpp 4. lhk.)

Kindral-kolonel Guderian kutsuti Führeri poolt kindralstaapi. (Weltbild)

Jodl sai haavata peast

Berliinist. 25. 7. (DZ) Kindral-kolonel Jodl, kelle haavatasaamisest atentaadi puhul Führerile juba varem teatati sai sel puhul peast vigastada. See selgub ühest ülesvõttest, mille Berliini ajalehed avaldavad. See kujutab suuradmirali Dönitzit raadiokõne puhul sõjalaevastikule peale atentaati. Kõneleja juures viibib ka Führer oma saatjatega, nende hulgas kindral Jodl, kelle pea on seotud.

Soome rinne peab vastu

Kõik enamlaste rünnakud löödi tagasi

Helsingi, 27. 7. (DNB) Soome sõjajõudude teates 27. juulil üteldakse:

Karjala maakitsuses mõlemapoolset raskerelvade tuld. Edela pool Ihantalat tõrjuti ühe kompanii rünnak. Kirde pool Laadoga järve ründas vaenlane eile laial rindel mitme rügemendiga ja toetatuna tugevaist suurtükiväe- ning õhujõududest meie positsioone ida ja kagu pool Loimolanjärvit. Peale ühe väikese sissemurrukoha löödi kõik rünnakud tagasi.

Kirde pool Loimolanjärvit ja ida pool Tolvajärvit kestavad rasked võitlused. Kõik pealetungid löödi tunduvate kaotustega vaenlasele tagasi.

Ilomantsi juures osutasid meie väed vaenlase survele edela pool Kuolismaad visa vastupanu. Rukajärvi juurest ei ole midagi teatada.

Õhujõud pommitasid kirde pool Laadoga järve vaenlase patareisid ja suurtükiväekoondisi. Märgati rohkesti täistabamusi.

Jahilennukid ja õhutõrje tulistasid alla 4 vaenlase lennukit.

1017 kalliskiviga aumärk Queipo de Llanole

Madridist, 24. 7. Suurel meeleavaldusel, millest võtsid osa Sevilla elanikkond ja falangi esindused kogu Andaluusiast, anti Andaluusia vabastajale bolshevike valitsusest, kindral Queipo de Llanole üle San Fernando ooraeriristi 517 briljandi ja 500 teise kalliskiviga kaunistatud suurrist, mis juba mõni aeg tagasi teeneterikkale kindralile Hispaania riigijuhi poolt annetati.

Tõrjelahing Karpaatide ja Soome lahe vahel tugevnes ägeduselt veelgi

Rindel Daugavpilsi ja Soome lahe vahel varisesid vaenlase rünnakud suurte kaotustega vaenlasele

Führeri peakorterist, 28. juulil Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Võitlusruumis mõlemal pool St. Lo-d jätkasid põhja-ameeriklased oma suurrünnakut kogu päeva jooksul. Kuna neil ida pool St. Lo-d õnnestusid vaid mõned ebaolulised sissemurrud, suruti meie väed edela pool linna vihastes ja mõlemale poolele kaotusrikastes võitlustes tagasi lõuna ja edela suunas. Vasturünnakud paiguti lõhestatud rinde sulgemiseks on käimas. Hävitati 75 tanki.

Caeni lõigus teostas vaenlane üksnes vähema ulatusega kohalikke rünnakuid. Jahi- ja võitluslennukiteüksused tulistasid õhuvõitlustes alla 10 vaenlase lennukit.

Torpeedolennukid uputasid ööl vastu 27. juulit Seine'i lahes 1 vaenlase 4000-brt. tankilaeva ja vigastasid 4 transportlaeva 25000 brt. ja 1 hävitajat raskesti.

Seine'i lahe idaosas saavutas üks rannapatarei hulga tabamusi ühele vaenlase lahingulaevale.

Ühe saksa konvoi julgestussõidukid tulistasid Loire'i suudmes kaheksast ründavast vaenlase jahipommilennukist 6 alla.

Prantsuse ruumis hävitati võitluses 42 terroristi.

Raske V. 1 tasumistuli püsib peagu katkestamatult Londoni suurruumi kohal.

Itaalias kobas vaenlane kogu meie rinnet arvukate kohalikkude rünnakutega. Vaenlase luurerünnakute raskuspunkt asus lõigus lõuna pool Firenzet ja Aadria rannikul. Kõik rünnakud tõrjuti meie positsioonide ees tagasi.

Varastel hommikutundidel alustas vaenlane lõuna pool Firenzet uuesti suurrünnakut. Arenesid ägedad võitlused.

Idarindel on suur tõrjelahing Karpaatide ja Soome lahe vahel ägeduselt veelgi tugevnenud. Seejärel kui vaenlasel mitmes lõigus õnnestus osaliselt sügavasti meie positsioonidesse sisse murda, tõmmati siin jõudude säästmiseks mõnes lõigus etteulatuvad rindekaared tagasi. Selle rindeõgvenduse raamides evakueeriti kõigi sõjaliselt tähtsate seadmete hävitamise järele Lwowi, Brest-Litovski, Bialõstoki ja Daugavpilsi linnad.

Galitsias tõmbusid meie väed käsukohaselt tagasi uutele positsioonidele Karpaatide eelmaastikus, tõrjudes seejärel tagasi kõik teravalt järeletungivate bolshevikkude rünnakud.

Lääne pool Sani on käimas vahelduserikkad võitlused edasitungivate vaenlase rünnakteravikkude vastu. Bugi ülemjooksu ja Visla vahel tõrjuti nõukogude tankidest toetatud rünnakud vihastes võitlusies tagasi, kusjuures hävitati arvukaid vaenlase tanke.

Bialõstoki ja Kaunase lõigus nurjusid bolshevikkude kohalikud rünnakud. Põhja pool Kaunast on käimas ägedad võitlused vaenlase tanki- ja luureüksustega.

Rindel Daugavpilsi ja Soome lahe vahel varisesid taas vaenlase korduvad rünnakud kokku, suurte kaotustega vaenlasele.

Tugevad lahingulennukiteüksused toetasid jalaväe tõrjevõitlusi ja hävitasid madalrünnakutel 71 vaenlase tanki ja üle 400 sõiduki.

Öösel olid Vilno raudteejaam ja nõukogude vägede koondumised lääne pool Lublini raskete saksa võitluslennukite rünnakobjektideks.

Teadaanne

Ühenduses oma ofensiiviga on bolshevike sihiks meie tagalat häirida igasuguste võtetega, et tagala toetust meie võitlevale rindele halvata. Selleks heidavad nad meie tagalas alla langevarjureid-agente, kelle ülesandeks on toime panna terrori- ja sabotaažiakte, levitada igasuguseid kuuldusi ja häirida tagala meeleolu.

Need langevarjurid-agendid on meie rahva salakavalamad vaenlased. Seepärast kohustan iga eestlast nende vastu võitlema ja igast teadaolevast agendist, terroristist ning sabotöörist teatama otsekohe lähemale sõjaväe-, politsei- või omakaitseüksusele.

Langevarjurite abistamine ja toetamine kas otseselt või kaudselt on suurim kuritegu oma maa ja rahva vastu. Seepärast karistatakse niisuguseid rahva ja maa reetjaid põhimõtteliselt surmaga.

Tallinn, 26. juulil 1944.

SISEDIREKTOR

Nüüd kuni lõppvõiduni

Riigiminister Goebbels andis nüüd oma pikemas ja põhjalikus kõnes ülevaate kõige pealt sellest, milliste vahenditega vaenlane, kasutades iga rahva hulgas leiduvat reeturlikku elementi, kavatses käimasolevat sõda võita (!?) ja andis siis atentaadile järgnenud meeleolusid kirjeldades veenva kinnituse sellest, millise fanatismi ja vitaalsusega on saksa rahvas otsustanud nüüd rakenduda nühästi sellise elemendi kõrvaldamiseks kui ka jätkuva sõja otsustavaks lõpplahinguks. Uuenev panus seisneb oma paisuvas jõuüllatuses mitte üksi inimreservide uues voolamises rindele, vaid ka uutes relvades ja nende võimsas jõus.

Atentaat, mis korraldati Führerile, äratas uuesti kogu saksa rahva, aga ka kogu selle Euroopa osa, milline hindab õieti käimasolevat sõda ja tahab elada. Südamed, käed ja relvad jutustavad nüüdsest alates uut ja jõulist kõnet. Nad ei vaiki enam enne, kuni on saabunud täielik ja lõplik võit. Kui seni idarinne seisis mööduvalt tagaplaanil, siis nüüd pöördub senisest suurem tähelepanu taas sinna. Vaenlase Balti ruumi väravaisse jõudmisega ja sinna osaliselt sissemurdmisega on saabunud ühtlasi lõpp senisele võitlustaktikale idarindel. Elastse taktika asemele astub siin nüüd oludest ja üldolukordadest tingitud uus taktika, mis seda mõistetavam, et vaenlase suurrünnakute raskuspunktid on nüüd selgunud ja võimaldavad kindla ning paendumatu tõrjesüsteemi kujundamist. Kuid ikkagi jääb idarinne mitte omaette seisvaks sõjataandriks, vaid osaks üldisest Euroopa ründamistervikust. Seda tuleb pidada kindlasti silmas, nagu sedagi, et olukord Euroopale on väga tõsine. Vastased tungivad kõigi nende kasutada olevate võimuvahenditega peale Euroopa kaitsjaile. Nende sisepoliitilisist põhjusist tingitud eesmärk viia sõda võimalikult veel käesoleval aastal neile võidukale lõpule, ilmneb ikka selgemini. Ei saa olla mingit kahtlust, et anglo-ameeriklased ei taotleks oma suurrünnakutega Cotentini poolsaare jalal ja Caeni ruumis, nagu enamlased oma rünnakusuundadagu Daugavpilsi ja Riia peale ning nüüd ka suurofensiiviga idarinde lõunaosas, oma koordineeritud sõjaplaanide kiiremat läbiviimist. Seejuures ameeriklased käivad oma verepanusega võrdlemisi vabalt ümber, nagu nähtub ka USA sõjakirjasaatja Pattersoni seletusest 13. juulil, kes märgib, et üldkaotused on 235.411 meest 278.823 mehe vastu eelmises Maailmasõjas. Normandia muld ähvardab muutuda inglise reservidele väga verejanuliseks ja verdimevaks pinnaks, nagu seda oli Flandria muld esimeses Maailmasõjas. Ja seejuures jääb ikkagi tõeks, et invasioonirinde praegu ainsaks, igal juhul aga peamiseks ülesandeks on enamlaste sõdaotsustava ofensiivi kergendamine idas.

See tõe kogemine tingib otsuse, et ka tõrje idas peab muutuma nüüdsest veelgi elujõulisemaks ning et ei saa seal olla enam mingit vankumist.

Omakorda kasvavad sellest aga välja need otsustavad sammud lõppvõidu nimel, mis nüüd paratamatult järgnevad. Tagala peab võtma omale senisest veelgi raskema koorma ja koondama jõude, vabastades neid rinde ja uute võidurelvade jaoks. On saabunud ülim silmapilk, kus ohverdatakse kõik lõppvõidu heaks. Ükski raskus ega ükski ohver ei tohi olla siin palju. Nüüd ei saa enam lugeda töötunde, vaid nüüd tuleb mõõta ainult veel töö ja saavutuste hulka, sest sellest sünnib võit ja tulevik. See peab saama täna ja lähematel päevadel igale, kes tahab elada, selgeks.

—esp.

Ägedad võitlused kõigil rinnetel

Narva juures toodi rinne lääne poole. Vaenlase tulemusteta rünnakud Normandias ja Itaalias

Führeri peakorterist, 27. juulil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Lõuna pool Caeni kindlustati meie eile tagasivallutatud positsioone ja hoiti neid uute kohalike rünnakute vastu. Tankikoondised ida pool Caeni purustati koondatud suurtükitulega.

Ruumis lääne pool Caumonti saavutas vaenlane väheseid kohalikke sissemurde, mis riivistati pärast 45 tanki hävitamist.

USA üksused jatkasid ruumis lääne pool St. Lo'd tugevate jõududega oma rünnakuid. Ühel 20 tanki suurusel vaenlase rünnakgrupil koos jalaväega õnnestus tungida Canisy ruumini. Neist 5 tanki hävitati. Põhja pool Periers'd püsisid meie väed kõigile vaenlase rünnakuile vaatamata oma positsioonidel.

Meie võitluslennukite tõhusad rünnakud suundusid vaenlase lähtepositsioonidele Caeni ruumis ja laevaeesmärkidele kirde pool Cherbourgi.

Vaenlane kaotas õhuvõitluses 11 lennukit.

Prantsuse territooriumil hävitati võitluses 40 terroristi.

Tasumistuli Londonile kestab.

Itaalias ei saavutanud vastane ruumis lõuna pool Firenzet ka eile vaatamata oma pingutusile meie rindest läbimurdmiseks mingit edu. Rakendades tugevaid jalaväe- ja soomusüksusi, ründas vaenlane suurtükiväest ja raskeist õhurünnakuist toetatuna ikka uuesti meie positsioone, jäi aga ränkade kaotuste tõttu siiski seisma. Riivistati üks kohalik sissemurd, mille vaenlane suutis saavutada alles pärast raskeid võitlusi edela pool Figlinet.

Idarindel Stanislav—Lwowi lõigus tõrjuti kaotusrikkalt hulk enamlaste rünnakuid. Meie grenaderid hoiavad Lwowi südalinna ikka veel enda käes, hoolimata kõigist Nõukogude rünnakuist.

Jaroslavi ja Lublini ruumis kestab tugev vaenlase surve. Lublini linn läks pärast vihast võitlust kaduma.

Mõlemal pool Brest-Litovskit, Bialõstoki juures ja ida pool Kaunast löödi puruks kõik enamlaste läbimurrukatsed, kohalikud sissemurrud riivistati. Poneveži juures käivad võitlused vaenlase luure- ja soomustippudega.

Daugavpilsi ja Soome lahe vahel varises ka eile hulk Nõukogude rünnakuid jälle veriselt kokku. Etteulatuvas rindekaares asuv Narva linn jäeti pärast pikemat aega ettevalmistatud kõigi sõjaliste seadmete purustamise läbiviimist käsukohaselt maha. Vaenlase rünnakud meie lühendatud, mõned kilomeetrid lääne pool kulgevale positsioonideliinile jäid tagajärjeta.

Raskeis võitlusis Ludza ruumis paistis oma erilise vapruse poolest silma füsiljeerpataljon 32 rittmeister von Heydebrecki juhatusel. Vapper komandör leidis eesliinil kangelassurma.

Ajavahemikus 24. juunist 24. juulini hävitasid maaväe- ja relva-SS üksused kui ka lennuväe- ning õhutõrjesuurtükiväe-üksused idarinde põhjalõigus 924 Nõukogude tanki.

Tugevad lahingulennukite üksused lõid raskuspunktides tõhusalt sekka võitlusisse maapinnal ja ajasid laiali vaenlase kolonne. Seejuures hävitati 35 vaenlase tanki ja üle 400 sõiduki.

Öösel sooritasid raskevõitluslennukid rünnakuid vaenlase lähtepositsioonidele Lublini ruumis.

USA pommituslennukid ründasid asulaid Kagu-Saksamaal ja Rumeenias. Õhukaitsejõud hävitasid 42 vaenlase lennukit, neist 35 neljamootorilist pommituslennukit. Rumeenia jahilennukid tulistasid võitluses ühe USA jahilennukiteüksusega alla 9 vaenlase masinat.

Öösel heitsid vaenlase lennukid pomme Hamburgi ruumi ja Tilsiti linnale. Tulistati alla 6 lennukit.

USA pommitajad teostasid terrorirünnaku Budapestile. Saksa ja ungari õhutõrjejõud tulistasid alla 29 vaenlase lennukit, nende hulgas 26 4-mootorilist pommilennukit.

Möödunud ööl heitsid vaenlase lennukid pomme mõningatele asulatele Lääne-Saksamaal ja Ida-Preisis. Eriti Insterburgi linnas tekkis kahjustusi ja inimkaotusi. 3 lennukit tulistati alla.

Hispaanlased on tänulikud Führeri pääsmise eest

Madridist, 25. 7. (DNB). Madridi San Jose kirikus leidis aset tänujumalateenistus Führeri õnneliku pääsmise puhul. Algatus selleks lähtus endistelt Hispaania rindevõitlejatelt eelkõige endistelt idarinde sõduritelt. Jumalateenistusest võtsid osa arvukad hispaania armee ja falangi ohvitserid.

Viie päevaga 420 tanki

Berliinist, 24. 7. Invasioonirindel muutsid saksa väed möödunud teisipäeva lõunast saadik 420 briti ja põhja-ameerika tanki võitlusvõimetuks. Enamuses saadi need vaenlase tankid saagiks või hävitati visas võitluses Orne'ist ida pool.

Tshiili ei loo diplomaatilikke suhteid Nõukogude Liiduga

Madridist, 27. 7. Nagu Efe teatab Tshiili pealinnast, lükkas Tshiili välisminister energiliselt ümber Moskva poolt levitatud kuulduse, nagu seisaks eas diplomaatiliste suhete sõlmimine Tshiili ja Nõukogude Liidu vahel.

Tagajärjekaim öõjahilendur

Berliinist, 26. 7. Saksa edukaim öõjahilendur on loo õhuvõiduga ülemleitnant Lent. 26-aastane eskaadrikomandör saavutas oma 100-da õhuvõidu möödunud ööl. Selle kõrval on ülemleitnant Lent veel päeval alla tulistanud 8 vaenlase lennukit.

Albaania uus valitsus asus tööle

Tiraanast, 27. 7. (DNB). Albaania parlament võttis vastu uue peaministri Pikri Dina deklaratsiooni. Peaminister hoiatas kodusõja eest, mis tõukaks maa kohutavasse anarhiasse.

Pea meeles!

Vaenlase lennuk ei arvesta sinu õhukaitse eeskirjade mitteteadmisega. Informeeri ennast ja toimi selle kohaselt.

Relva ja tööga kindlustame oma kodumaa tuleviku

Paneme töösse kogu oma usu ja armastuse kodumaa vastu

Eesti Kutsekogude presidendi R. Karro kõne ühel käitiskoosolekul Tallinnas

Oleme täna hetkeks katkestanud töö ja kogunenud siia kokku. Kui ma täna teie poole pöördun, siis ei taha ma teha suuri sõnu, vaid ma kõnelen teile sellest, mida tunnen eestlasena oma südames. Loodan, et see leiab vastukaja ka teie südameis.

Eestlane on põhjamaine rahvas. Ei avalda ta kergesti oma vaimustust, kuid ta ei halise ka kergesti oma suurimate murede ja raskuste ajal. Tema rõõmu väljendab vaid särav pilk, murede ja raskuste ajal ta aga surub hambad kõvasti kokku ja kannatab. Ta püüab neid võita ja tegutseb.

Praegu on üks raskemaid aegu meie rahva elus. Vaenlane on rakendanud kogu oma jõu, et anda otsustavalt lööki Euroopale. Ka meie kodumaa on otseselt ohustatud.

Meil kõigil lasub vastutus, et meie kodumaa püsima jääks ega langeks bolševike kätte. Meie peame oma kohal kahekordse jõuga töötama ja võitlema, olles teadlikud et sellel otsustaval tunnil me ei või nõuda mingisugust mugavust ega arvestamist oma isikuga. Ei tohi olla mingeid kõrvalepõiklemisi.

Nüüd peame tegema rohkem kui ainult oma kohustuste täitmine. Ja me oleme selleks suutelised, kui me seda tõsiselt tahame.

Eestlane võib palju taluda. Ta omab tugeva elutahte ja tungi vabadusele. Me teame oma rahva minevikust aegu, kus meie kodumaa taevas oli nii lõpmatu tume, et ükski valguskiir ei pääsnud tooma lootust meie rahvale. Eestlane ei heitnud aga meelt, vaid muti visadusega kaevas ta endale tee välja sellest pimedusest.

Vaenlaste vastu võideldes varisesid küll vaprad vallad ja kolletasid kihelkonnad, aga eestlaste vaimu ei suutnud murda ükski vägi. Mida suutsid meie esivanemad, seda peame suutma ka meie, kui peaksime ka raskeid ohvreid kandma.

Ja me ei karda ühtki ohvrit, vaid relvaga rindel ja pingsa tööga tagalas võitleme endale tuleviku (Kiiduavaldused.)

Eestlane ei taha palju, ta ei igatse vallutada võõraid maid, ta tahab vaid rahus ja vabana elada oma maal, korrastada oma kodu ja viia seda õitsvamale järjele.

Me olime juba suutnud endale luua sellise oleviku, kui meid meie ülesehitavast tööst järsult välja kisti.

Kui palju meie tööd ja vaeva lõhuti, seda teab meist igaüks. Kui palju löödi lühikese bolševismi valitsuse ajal meie südameisse haavu, mis praegu veel teevad meile haiget. Kõigele vaatamata asusime aga esimesel võimalusel mahakistut üles ehitama.

Eestlane ei salli piitsa ega kannata alandust ja ülekohut. Varemeil vandusime tol korral kättemaksu ja palju paremaid poegi läks seda teostama rindele.

Paljud neist paremaist on langenud, nende asemele on rutanud uued. Iga langenud eestlase veri tõstab meie kodumaa hinda, teeb ta meile väärtuslikumaks. Iga langenud eestlane hüüab meile veel kalmust — armasta oma kodumaad nii nagu mina. Ja iga eestlane, ükskõik kus ta ka on, rindel või tagalas, kuuleb seda hüüdu ning töötab võidelda ja töötada seni, kuni veel soonis on rammu ja kuni on saavutatud võit. Sest meie ülesandeks on kanda hoolt, et need ohvrid, mis aegade jooksul on meie kodumaale toodud, ei oleks olnud asjatud.

Meie rahvas on väga väike ja meie kodumaa vaid täpp maailmakaardil. Kui seda täpikest vaadelda, võib tekkida ka kõige optimistlikumas südames kahtlus, mida võib selline väike rahvas poole Aasia vastu ära teha.

Kui me oleksime jäetud ihuüksi, siis küll vaevalt me suudaksime haavata seda hiiglast surmavalt. Kuid meie, seistes valvurina Euroopa kaitsevallil, omame võitluskaaslastena peagu kõik euroopa rahvad eesotsas Suur-Saksamaaga. Ühine hädaoht — saada sõjatallermaaks ja langeda bolševismi ohvriks liidab meid kõiki ühiseks terasest tahteks, et kaitsta oma kodumaad viimseni hävingu eest. (Kiiduavaldused.)

Kui kellelgi peaks vahel usk selle võitluse edusse nõrgaks jääma, siis see mõelgu meie vennasrahvale Soomele teispool lahte. Soome rahvas ei ole palju suurem kui meie, aga lühikese ajavahemikuga seisab ta juba teist korda raskes võitluses oma vabaduse ja iseseisvuse eest. Talvesõjas oli ta pealegi täiesti üksi. Soome rahvast ei suudetud aga murda, ta jäi vabaks ja iseseisvaks ja ma olen kindel, et teda ei suudeta kõigest hoolimata murda ka nüüd ega iialgi. Iga soomlane seisab kindlalt kui kalju oma kodumaa kaitsel, olles otsustanud pigemini surra kui alistuda.

Meie oleme sedasama sitket, visa ja vabadust armastavat põhjamaist tõugu kui meie soome vennasrahvas. Ja niisama kindlalt kui soome kaljud on tormides seisnud ka eesti tammed. Eesti tamm võib küll tormis murduda, aga ta ei paindu.

Iga eestlane kuulis rõõmu ja rahuldusega teatet, et Saksa juhtkonnalt on antud kinnitus Baltimaade kaitsmise kohta. Saksa juhtkond nõuab igalt sakslaselt meie ruumis ennastohverdavat kohusetäitmist. Igale sakslasele on antud parooliks: „Eestimaad kaitsta viimse veretilgani ja viimse hingetõmbeni!“ (Kiiduavaldused.)

See, et Saksa sõjajõud kaitsevad Eesti pinda sama visadusega kui oma riigi pinda, peab tõstma veelgi ka meie võitlustahet ja tööindu. Nüüd, meie kodumaa raskel ja saatuslikul tunnil, vaatame üksteisele näkku ja ütleme, et tänasest mitmekordistame oma pingutusi. Meie hulgas ei tohi enam olla ühtki, kes teeb vähem kui ta võib. Igaüht, kes tahab kanda eestlase nime, tiivustagu mõte, et iga pingutus läheb kodumaale. Paneme töösse kogu oma usu ja armastuse kodumaa vastu ja see annab meile jõudu rohkem saavutada.

Sellest võitlusest saab võitjana välja tulla vaid julge ja karastatud südamega rahvas. Meie sitke elutahe peab meid sellest heitlusest võitjana välja tooma, ükskõik millise hinnaga see ka ei toimuks.

Anname oma parima meie kodumaa altarile! (Kiiduavaldused.)

Peale talle korraldatud ebaõnnestunud lõhkeaineatentaati oli Führeril südamlik läbirääkimine Ducega. (Presse-Hoffmann Wb.)

Põltsamaa tähistas vabastamist

Põltsamaa linna ja ümbruskonna bolševismi ikkest vabastamise 3. aastapäeva pidustused leidsid Põltsamaal aset pühapäeval, 23. juulil. Hommikul kell 9.30 asetati pärjad Vabadussõjas langenud kangelaste mälestusmärgile, kusjuures pärjad asetati Eesti sõjaväeüksuse, omavalitsuste, omakaitse ja tuletõrje poolt. Edasi järgnesid jumalateenistused. Ap. õigeusu kirikus teenis kohalik preester W. Maidre ja lut. usu jumalateenistus leidis aset põlenud kiriku varemete vahel, kus teenis kohalik õpetaja H. Kuurme. Viimatinimetatud jumalateenistusel mängis kohalik orkester.

Kell 1 päeval avati mälestustahvel Põltsamaal 4. juulil 1941. a. langenud kolmele metsavennale, nimelt Jaan Naissoole, Arsent Kivisäk'ile ja Ilmar Saarele. Mälestustahvel paigutati Põltsamaa postkontorihoone esiküljele.

Kell 14.30 leidis aset ühe eesti sõjaväeüksuse paraad, mille võttis vastu üksuse ülem kapten Animägi. Paraadil esinesid sõnavõttudega üksuse ülem kapten Animägi ja Põltsamaa linnapea H. Melesk.

Pidustustest võttis osa väga palju rahvast, kuigi ajuti vihm tikkus ettekandeid segama.

Pihkva evakueerimine

Igasuguse mõtte kaotanud varemed jäeti maha

PK. — Et rinnet Pihkva ruumis lülitada uude vastupanujoonde ja seega iga tiibähvarduse juba ette välja lülitada, ühtlasi aga ka, et Baltikumi kaitset ses lõigus tugevdada evakueeriti Pihkva linn Saksa vägede poolt kava kohaselt.

Vana kirikutelinn, vanasti väga veetlev oma paljude kellade ning sibultornidega ja maaliliste nurkadega Velikaja ääres, ei omanud Nõukogude õhujõudude terrorirünnakuist saadik omaenda tsiviilelanikkonnale enam mingit tähtsust, ja eriti mitte mingit sõjalist väärtust. Elanikkond põgenes, elu suri täiesti välja. Ei raudtee- ega laevaliiklus seganud surnud linna vaikust. Veel vigastamata hooned ei pakkunud Saksa vägedele enam ulualust. Sellest hoolimata olid mõlemad allesjäänud sillad Velikajal alati kardetavaiks kitsasteedeks järeleveole.

Linna evakueerimine vastas kaineile ning hästi läbiarutatud kaalutlustele ja teostati ilma vaenlase surveta. Kõik sõjalise tähtsusega seadmed, niipalju kui neid veel oli järel, lasti õhku.

Meie väed, kellede võitlusmoraal on eeskujulik, lahkusid vanadelt positsioonidelt öösel. Tihedad suitsupilved heljusid linna kohal, kui väeosad sildu ületasid. Siis lendasid needki õhku. Ainult katedraal, mis Saksa juhtide poolt oli õigeusklikule kirikule tagasi antud, säästeti niihästi pieteedist kui ka aukartusest ta ajaloolise väärtuse vastu.

Sellal, kui mõned üksused võtsid üle julgestuse Velikaja läänekaldal, võidi peajõud tülitamatult tagasi tõmmata. Ennelõuna jooksul tungisid enamlased evakueeritud linna idaossa. Mitu jõelt ületulekukatset aeti nurja. Ainult ühes kohas õnnestus vaenlasel veriste kaotuste hinnaga moodustada väike sillapea, mis siiski varsti ahendati.

Järgmisel ööl tõmbus järelvägi järele, et uues peavõitlusliinis tegevusse astuda. (DNB)

Sõjakirjasaatja Rodemer

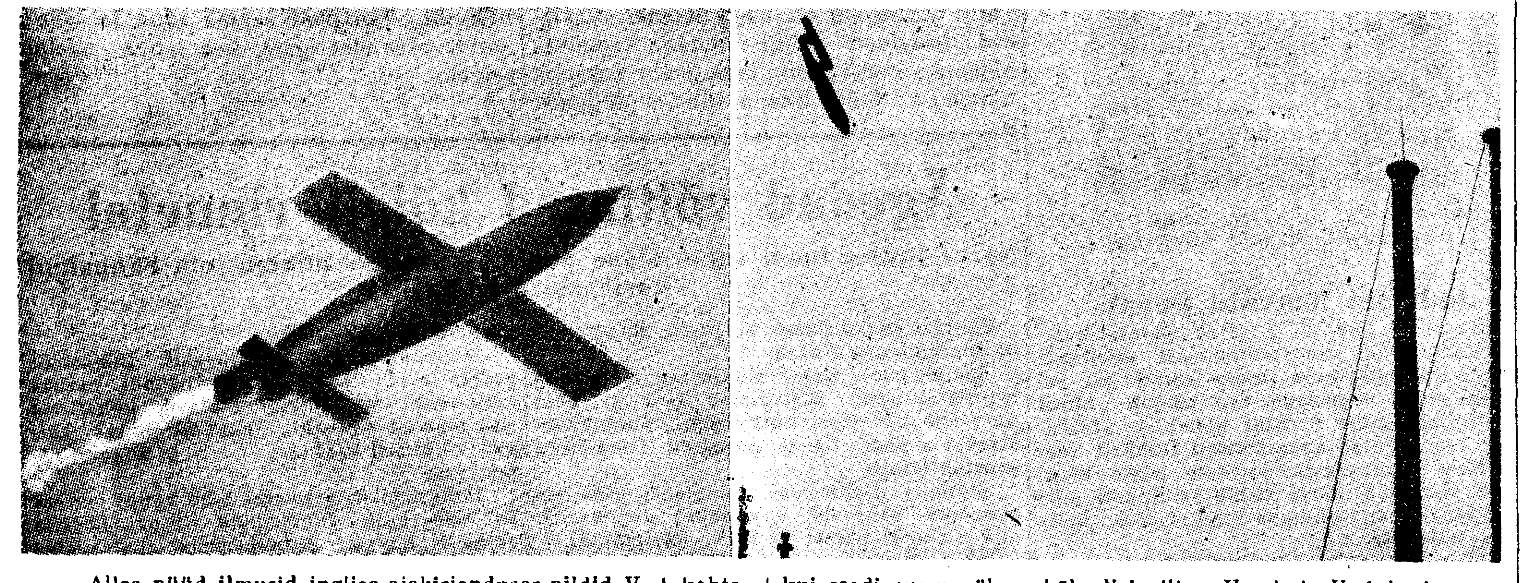

Alles nüüd ilmusid inglise ajakirjanduses pildid V. 1 kohta. See viibimine seletub sellega, et fotode valmistamine saksa uuest võitlusvahendist on seotud suurte raskustega. Piltide allkirjadest selgub, et „Associated-Press-Photo“ pildireporteritel on tulnud valvata kolm päeva „kuski Lõuna-Inglismaal“, enne kui saadi enam vähem kõlvulisi pilte. Vasakul: V. 1 horisontaalses lennuasendis. Tema sabast lööb välja leeke, mis tekitavad käivitamiseks vajaliku aine gaasidest. Paremal: näeme V. 1 langemist, seejärele kui mootor on lakanud töötamast. Eesmärgiks on ilmselt mingi vabrik. (Weltbild).

Haavatuile kogutakse lugemismaterjali

Raamatuid ja ajalehti-ajakirju võetakse vastu ERÜ keskametis ja kõigis ringkonnaameteis

Sõjameeste varustamine lugemismaterjaliga toimub alates möödunud kuust uue korra alusel. Sellekohaselt hoolitseb väeosade lugemismaterjali eest kindralinspektuur, kuna ERÜ ülesandeks on jäänud peamiselt haavatute varustamine raamatute ja ajalehtede-ajakirjadega.

Tööjaotuse läbiviimisega on nüüd ERÜ-l avanenud paremad võimalused haavatute eest hoolitsemisel. Viimaste nädalate kestel on ERÜ suutnud üsna silmapaistval hulgal saata niihästi kodu- kui ka välismaa haiglais ravimisel viibivaile eesti sõdureile lugemismaterjali ning üsna tunduvalt leevendada seal valitsenud kirjandusenälga.

Raamatute ja ajalehtede-ajakirjade saatmine jatkub praegu pidevalt, niivõrd kui lugemismaterjali on õnnestunud osta ja annetuste teel koguda. Kahjuks on raamatute annetamine viimasel ajal jäänud taas loiumaks, mistõttu ajuti on olnud kõigi nõudmiste rahuldamisel raskusi. Siinjuures juhitakse tähelepanu sellele, et iga kodanik peaks võtma endale ülesandeks annetada meie kodumaakaitsjate jaoks vähimalt ühe raamatu. Tihti seisab inimestel riiulitel täiesti kasutamatult ajaviiteromaane või muid kirjandustooteid, mis endal on juba läbi loetud, kuid mis haavatuile haiglais võiksid pakkuda teretulnud meelelahutust. Haavatuile määratud raamatuid võetakse vastu ERÜ keskametis Tallinnas, samuti kõigis ringkonnaameteis.

Rünnak udus

Eredad toonid läänetaevas tuhmuvad. Saabub põhjamaine suveöö.

N. kompanii lõigus on tavalisest rohkem liikumist. Tihenevas hämaruses tõttavad virgatsid, kerged tankitõrje kahurid veeretatakse tulepositsioonidele. Miinipildurid askeldavad oma relvade ümber, teel liigub vankreid laskemoonaga.

Kui siis veel vaatlusposti lähedale kogub juhtivaid ohvitsere ja samasse ilmub meie rünnakkompanii täies lahinguvarustuses, on selge — midagi ripub õhus.

Kompül, ltn. L. uurib binokliga soiste heinamaade vahel looklevat Narva jõge. Huviobjektiks pole seekord mitte kahtlane liikumine vastaskaldal, vaid jõgi ise. Õigemini küll veest kerkiv kerge uduvinetis.

Pikisilmi on juba mõned ööd oodatud udu tekkimist, et selle katte all sooritada üllatusrünnakut siinpoolsele kaldale nihkunud vastase sillapea vastu.

Siis pisut enne keskööd hakkab udu lõpuks tihenema. Järk-järgult levib ta kaldaaladele, mattes kõik ettesattuva piimja voogava linikuga. Ainult üksikute puude ladvad jäävad tähistama suunda soisel maastikul.

Eeldused rünnakuks on olemas.

Veelkordselt selgitab kompül kõigile rünnakuplaani ja annab siis käskluse eesliinile liikumiseks.

Meesterida asub vaikides teele. Siinseal kolksatab relv vastu rakmeid, vaevaltkuuldavalt lõgisevad kiivrid sammutaktis.

Tee viib kitsa tammina loogeldes üle vesise, mõne hõreda põõsaga elustatud niidu. Üksikud kuulid vihisevad üle peade, kuulipildujate valangud vastaskaldalt tikivad õhku helendavaid pärliridu. Aeg-ajalt lajahtavad tankitõrje tumedad mürtsud. Põhjakaarelt kostub kauget kahurikõminat.

Korraga klammerduvad mehed teekraavi, mitte hetkegi vara, et hoiduda heleda vihinaga mõne meetri kaugusse prahvatavaist miinidest. Veel rabiseb mulda vastu kiivreid, kui tõustakse ja jatkatakse ohtlikku teekonda.

Siis kerkivad udust meie punkrid keset eesliini kaevikuid. Ollakse jõudnud rünnaku lähtealusele.

Punkri ees asuv välisaatejaam kontrollib sideühendusi naaberlõikudega ja raskepatareiga tagapool tuletoetuse loomiseks. Üksuse juhid määravad kompassi abil kindlaks liikumissuuna, õiendavad ajanäitajaid.

Meeskond kasutab neid lühikesi minuteid hingetõmbamiseks. Vargsi suitsetatakse viimane sigarett, mõtlikud pilgud hindavad maastikku enda ees.

Täpselt 00.30 läheb lahti. Rünnakujuhi käeviipel vabastavad mehed relvad kaitseriivist, ronivad kaevikuist ja hiilivad läbi traattõkete valendavasse uttu ei-kellegi-maal.

Lühikesel vahemaal järgnevad sanitarid. Sidemehed ja suurtükivaatlejad hoiduvad juhtiva grupi lähedusse.

Iga erk pingul liiguvad mehed varjukogudena vastase positsioonide suunas. Aeg-ajalt seisatudes kuulatatakse hingepidades iga eespoolt kostuvat heli.

Tihedas udus on omavaheline sidepidamine raske — naabruses hiilijat võib rohkem aimata kui näha.

Erutus tõuseb kõrgeima kraadini. Kõrvus kohiseb, kiiver vajutab raskelt meelekohtadele. Midagi ängistavat on selles ootuses — nüüd ometi peaks midagi juhtuma.

Vastutus kõige eest lasub juhtival grupil. Kompül püüab käidud teed hinnata mahakeritud sidekaabli järgi.

„Kuussada ... seitsesada ... seitsesada viiskümmend meetrit,“ teatab sosinal mees kaablirulliga.

Peatutakse. Kaugemale minek pole enam võimalik ilma vaenlase poolt märkamata.

Kavakohaselt peab nüüd algama meie patareide tulelöök vastase kaevikuisse. Suurtükivaatleja annab kompaniiülema korralduse edasi välitelefoniga.

Hetk pinevat ootust — veel sekund — siis rebestavad rasked plahvatused vaikuse. Õhk lööb kumisema ja jalgealune vappub meie mürskude lõhkemisest. Mulda ja mättaid paiskub kõrgele.

Kuid ka vastane on valvel. Juba järgmisel hetkel on ta toibunud esimesest üllatusest ja avab marulise tõkketule. Algavas põrgulärmis ähvardab kaduda kuulmine ja nägemine.

Viivuks paigaletardunud ahelik rebib end lahti maast ja tormab hüpe-hüppelt meie mürskude lõhkemise vahetusse lähedusse, seal varjudes mätaste vahel ja alles suitsevais mürsulrehireis.

Mõne minuti pärast kannavad meie patareid tule üle vastaskaldale. See on märguanne kaevikute ründamiseks.

Nüüd tegutsevad mehed juba masinlikult. Tõustakse, tormatakse edasi, tähelepanemata ümbruses keevat põrgut.

Parempoolsel tiival tegutsev rühm, keda juhib noor, energiline ltn. V., on sattunud ootamatult lähedale eesmärgile — juba mõne sammu järele mustab meeste jalge ees kaevikujoon. Peatumata hüppavad esimesed võitlejaist põlviniulatuvasse vette.

Vaenlane avaldab meeleheitlikku vastupanu, tulistades küljelt. Käsigranaatide ja püstolkuulipildujatega vabastatakse tee. Piki kindlustatud positsiooni vasakule ja paremale hargneb rünnak üksikvõitlusteks.

Laskur K. satub kaevikusse paari meetri kaugusel bolshevikest. Ehmunud vastane ei oska muud kui heita süüdatud käsigranaadi enda ja ründaja vahele. Välkkiirelt saab K. veel anda löögi käesoleva kaigasgranaadiga, ise kõrvale paiskudes. Hetk hiljem lõhkeb granaat nende jalge ees, purustades vaenlase. K. ise pääseb vaid üksikute kildudega reies, mis ei takista meest edasi tungimast jõeni. Sinna jõuab ta silmapilgul, millal salk venelasi püüab põgeneda paati. Tapvad valangud K. püstolkuulipildujast tõmbavad kriipsu nende kavatsusele.

Punkrite juures teevad mehed puhta töö, hoolimata sellest, et kaasasolev leegiheitja on saanud tabamuse ja teda kandva mehe riided tuld võtavad. Kohe rändab relv uue rünnaküksuslase kätte edasi ning töötab seni, kuni ka tolle rõivad süttida ähvardavad. Nüüd võetakse appi lõhkeained ja purustustöö võib jatkuda katkestamatult.

Rühma vasakule tiivale jäänud piilur likvideerib otse enda ees tulistava vaenlase kuulipildujapesa paari hästisihitud käsigranaadiga. Siimapilk hiljem on ta enda valdusse võtnud peremeheta jäänud relva.

Kibedas heitluses mööduvad rünnakuks ettenähtud minutid Olles ülesande sooritanud, saabub aeg tagasitõmbumiseks.

Laskmata vaenlasel end hetkegi koguda, jäetakse maha purustatud posit-

Järg 3. leheküljel

Sõjavägi tervitab Saksa tervitusega

Führeri peakorterist, 24. juulil.

Suur-Saksa riigimarssal kandis Saksa sõjaväe kõrgema ohvitserina ühtlasi ka kindralfeldmarssal Keiteli ja suuradmiral Dönitzi nimel Führerile ette, et kõik sõjaväeliigid on tema päästmise puhul palunud, et nad tohiksid sõjaväkke tuua Saksa tervituse vankumatu truuduse tähena Führerile ja tihedaima ühtsuse tähena sõjaväe ning partei vahel.

Führer talitas sõjaväe soovi kohaselt ja andis oma nõusoleku.

Sellepärast jõustub otsekohe senise tervituse asemel, mis toimus parema käe tõstmisega peakatte juure, tervitamine Saksa tervitusega.

Orkestrijuht P. Vebel suri

Ootamatult lahkus surma läbi meie tuntud muusikategelane Priit Vebel. Surma põhjustas kopsutiisikus. 9. märtsi õhurünnakul oli ta saanud tugevasti külmetada, mis ajast haigus hakkas kiiresti edenema.

Priit Vebel tegeles 1941. a. lõpust kuni 1943. a. alguseni Tallinna Ringhäälingus tantsukapelli juhina, siirdudes hiljem Estonia teatrisse, kus oli balletiorkestri juhiks. Varem oli ta tegev orkestrijuhina kino „Glorias“ ja mujal.

Kadunud tegeles ka heliloomingu alal. Eriti populaarseks on saanud ta „Eesti leegionäride laul“, „Kalevite kants“ ja mõnedki teised viisid.

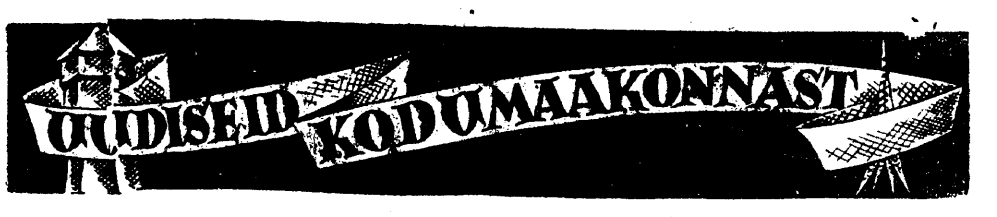

Ettevalmistusi viljapeksuks

Linlased tänavugi põllumehele appi. Viljapeksutööde eest antakse preemiaid

Kuna heinategu soodsate ilmade tõttu on edenenud jõudsasti, tehakse üle maa ettevalmistusi viljapeksuks. Et mõningate viljapeksumasinate osade järele on suur vajadus, siis pöörduti vastavate tellimistega Saksamaa tehaste poole, kust nõusolek anti nõutavate osade saatmiseks. Transportoludest tingitult ei ole need veel kohale jõudnud, ent on loota, et tööhooajaks põllupidajail on võimalik neid saada.

Suur vajadus on ka määrdeõlide järele, mida samuti loodetakse saada.

Põllumajanduse Keskvalitsuse usaldustöökodades on pingerikas töö olemasolevate viljapeksumasinate remontimiseks ja puuduvate või kulunud osade valmistamiseks. Kuna mõnestki vajalikust osast on suur puudus, on tehtud usaldustöökodadele ülesandeks masinaosi, mis vähegi võimalik, koha peal valmistada, ja mõnigi osa, mis võimalik, valmistada puust. Loomulikult aga vajatakse hulgaliselt osi, mida ei saa asendada ja millede valmistamine koha peal on võimatu. Nende saabumist oodatakse gi nüüd lähemal ajal Saksamaalt.

Et viljapeksutöö kulgeks vajaliku jõudsusega ja takistusteta, on Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja poolt kehtestatud juhend toidu- ja söödateravilja ning seemneheina peksmisel ülesnäidatud töötulemuste eest premeerimiseks.

1944. a. saagi peksuhooaja algusest 30. septembrini antakse preemiatähti peksugarnituuri omanikele iga viie tonni teravilja peksu eest ühe preemiapunkti väärtuses.

Pärast 1. oktoobrit kuni peksuhooaja lõpuni antakse üks preemiapunkt iga peksetud kaheksa tonni teravilja või 600 kg heinaseemne peksu eest.

Lisaks preemiatähtedele antakse peksugarnituuri omanikele preemiana lube petrooleumi ostuks. Ühe liitri petrooleumi ostuks saavad loa veel isikud, kes peksuhooaja algusest kuni 30. septembrini on peksnud 10 tonni teravilja. Pärast 1. oktoobrit kuni peksuhooaja lõpuni teostatud 20 tonni teravilja või 1,5 tonni heinaseemne peksu eest antakse samuti ühe liitri petrooleumi ostuks luba.

Komplekteeritud peksugarnituuri puhul, kui jõumasin kuulub ühele ja viljapeksumasin teisele omanikule, arvestatakse jõumasina omanikule 60 % ja viljapeksumasina omanikule 40 % peksupreemiaist. Masinaühistuile kuuluvate peksugarnituuride puhul antakse preemiatähed ja premeerimisostuload välja masinaühistu juhatusele. See on kohustatud preemiatähti andma ka masinajuhile ja teistele masinaühistu töölistele, kes peksutöödest osa võtavad.

Viljapeksutöödeks vajalike tööjõureservide saamiseks on Põllumajanduse Keskvalitsuse maatööjõu korraldamise osakonnas avatud linlaste registreerimine maale viljakoristamistöödele saatmiseks. Möödunud aastal abistas 40 000 linlast põllumeest niihästi heina- kui ka viljakoristamistöödel ja sama abi loodetakse linlastelt tänavugi. Maatööjõu korraldamise osakond on vahendajaks linlaste suundumises põllutööle, ta hangib sõidulube ja ühtlasi juhib linlasi, kel puudub koht, kus põllutööle minna, sinna kus tööjõudu vajatakse.

Siin valmivad viimsed voodid. . .

Külastame seekord ettevõtet, kus lihtsaist ja hööveldamatuist saelaudadest sünnivad puusärgid, viimsed voodid neile, kelle maine rännak on lõppenud. Varem, siis kui polnud veel sõda, valmistati siin ka nägusat mööblit, nüüd on tulnud aga sellest loobuda. Et Järvamaal töötab sellele alale spetsialiseerunult ainult kolm puutööstust, nimelt Türil, Paides ja Tapal, siis on tööd praegu väga palju. Ajuti on kuhjunud tööd isegi sellisel hulgal, et on tekkinud koguni väike järjekordki, olgugi et see sel alal on tavaliselt mõeldamatu. Rinne oli siis lähedal ning tuli täita ka sõjaväe vajadusi, mispärast ei suudetud kõigile vaatamata hoiduda väikese järjekorra tekkimisest. Praegu aga, sõjaväe tellimiste äralangemise järele, suudetakse vajadust rahuldada, ning kellelgi pole olnud vaja enam tühjalt lahkuda, et järgmisel päeval tagasitulla.

Ka sel tööalal annab sõjaolukord end tunda. Nii on tekkinud raskusi puusärkide kattepaberi saamisega, mispärast on senisest enam lastud välja värvitud puusärke, kuna värve on seni vajadustmööda jatkunud. Pealegi ei näi korralikult värvitud puusärk sugugi inetum paberiga kaetust. Ainult siis, kui tarvitatakse kriidivärvi, ei taha see hästi pääl seista; eriti pikemate transportide juures, kus tuleb ette hõõrumisi, samuti ka vihmaga.

Sõjaaja igasugusist raskusist hoolimata, on tööks hädavajalike materjalide, nagu värv, liim, lauad jne., saamist seni võimaldatud, ning materjalipuuduse tõttu töötakistusi seni esinenud ei ole. Muidugi on siin tunduvalt kaasaaidanud ka nii tööstusomaniku kui ka tööliste leidlikkus ja oskus töötada materjale säästvalt, milline oskus eriti praegu on hädavajalik.

Ettevõte töötab praegu nelja palgalise tööjõuga. Jõudumööda aitab töös kaasa ka tööstuse omanik pr. Laar, kes lahkelt tutvustas meid tööstuse praeguse olukorraga ja töötingimustega. Tunda annab end praegu ka ruumide kitsikus, kuid arvestades praegust olukorda, püütakse siiski võimalustmööda läbiajada. Osalt mõjub ruumide kitsusele kaasa ka see, et tööstuses seisab varus alati väiksem hulk valmispuusärke.

Pr. Laari puutööstus on asutatud iseseisvuse algajul, seega juba ligi paar aastakümmet tagasi. Praegusis ruumes on ettevõte töötanud umbes 17 aastat.

Rünnak udus

Algus 2 leheküljel

sioonid, asudes tagasiteele läbi metsiku raskerelvade tule.

Jälle pingutavad hüpped vähe varjumisvõimalusi pakkuval maastikul. Pikki vahemaid tuleb roomata, kuna mürskude sadu on nii tihe, et plahvatused kuulduvad paiguti pideva mürinana. Piinavalt pikkadena tunduvad minutid, ikka ei jõuta veel, oma kaevikuteni.

Siis viimaks seletab silm udu ja püssirohusuitsu kleepuvas massis tuttavaid traattõkkeid.

Tontlike viirastusina ilmuvad mehed udust, kes üksinda, kes toetatuna lahingukaaslasist. Surmväsinuina veeretavad nad endid meie kaevikute päästvasse varju. Üleni tahmunud nägudes helgivad silmad lahingupalavusest, poriga kaetud relvad ja rebenenud riided kõnelevad tumma keelt ohtliku teekonna raskusist. Süüdatud sigarett poriste sõrmede vahel maitseb kui ei kunagi varem.

Samas kaevikuserval annab haavatuile abi kohalviibiv arst, kelle külmavereline ja ennastsalgav teotsemine pälvib vaikselt austava pilgu meeste silmist.

Vastastikune kahuri- ja miinipildujatuli hakkab aegamisi raugema. Üha harvemini kostuvad jõhkemised, kadudes aeg-ajalt täielikult.

Saabunud vaikuses antakse korraldus eesliinilt tahapoole liikumiseks.

Kangestunud jalad sunnitakse kiirkäigule. Põrgulärmis ajutiselt nürinenud kuulmine muutub vastuvõtlikuks ümbritsevaile helidele. Siin-seal tuleb teha ringe ümber värskete plahvatustrehtrite, rautatud sõdurisaapad kõlksatavad vastu mürsukilde. Ent sõnatuid mehi huvitab otsatuna tunduva teekonna lõpp — puhkevõimalus punkrinaril — kaugel rohkem kui lahingujäljed teeveerel. Keha suriseb rammestavast väsimusest, tinarasked silmalaod kipuvad vägisi kinni vajuma.

Siis leiab silm tuttava metsatee, hetkeks virgub tähelepanu. Naaber loeb naabri väsinud naeratusest — ja, selleks korraks oleme oma töö teinud.

Kastetilgad põõsastel löövad särama tõusvast päikesest, udu hajub äsjaselt lahinguväljalt. Mustavate mürsutrehtrite kohal alustab lõoke süütult eilset trillerit. Sõjakirjasaatja H. Kalev.

Omavoliliselt ei tohi tungida võõrasse korterisse

Käesoleva aasta 18. mai hilisõhtul tunginud Rein Klemmer purjuspäi Karl Maadiku korterisse, et äratuua oma lõõtspilli, mis olnud Maadik'u käes parandusel. Kuna Maadikut ennast ei olevat olnud kodus, murdnud Klemmer terava kirveninaga ukse lahti ning tunginud nii Maadiku tuppa. Lahkudes sealt sattunud ta uksel kokku Maadiku endaga, kellega tekkinud väike sõnavahetus.

Jaoskonnakohtunik otsustas karistada Rein Klemmer'it võõrasse korterisse tungimise pärast 50-rmk. rahatrahviga, selle mittemaksmisel 2-näd. arestiga.

„Tormipüüdjate“ kodumaal

Hiiumaal pannakse tuuled vabadusvõitluse teenistusse

Esmakordset Hiiumaa külastajat paneb imetlema tuulikute rohkus saarel. Mõnes külas tekib mulje, et tuulikuid on enam talundeist. Seda juhtubki, kui naaberkülas puudub paras mäekinguke tuulikute püstitamiseks. Need rajatakse siis võõra küla maale.

Hiiu tuulikud sattusid tehnika ja teaduse arenedes hävimisohtu. Väga harva veel ja peamiselt loomajahujahvatuseks lasti tiivastel pöörelda, muidu nad seisid tuulte ja rajude lammutada. Moodsad auru- ja mootorveskid suutsid anda paremat jahu, kui aegunud tuulikud.

Sõjaaegne õlide ja kütteaine nappus tõstis aga tuulikud jällegi ausse. Aastaid seisnud tiivad hakkasid pärast väikest kohendamist jälle käima ja peale selle rajati veel rida uusi tuule abil töötavaid moodsaid jõujaamu, mis nüüd teenivad kõige mitmekesisemaid ülesandeid.

Leidub vaevalt päeva, kus tuul ega torm ei pühiks üle Hiiumaa madala pinna. Hiidlane ise on seetõttu karastatud iga kompassi kaardi poolt puhanud tuulest või tormist. Paljud neist pargivad oma sitkust maailmamere tuultes, olles otsitumad meremehed igale laevale. Ega koju jäänugi pelga tuult. Ta haarab sellel „sarvist“ ja sunnib ta oma teenistusse.

Paljud Hiiumaa muistsed tuulikud on viimaseil aastail saanud kõvu konkurente moodsate tuuleturbiinide näol. Need riistapuud lasevad kasutada tuule jõudu palju ratsionaalsemalt ja töötavad ka palju nõrgema tuulega kui vana tuulik. Moodsaid turbiine on rajatud üle kogu saare, kuid eriti rohkesti leidub neid Emmaste pool. Seal nad ajavad ümber küll veskid, küll tööstusi — kõiki rattaid, mida on tarvis liikuma panna. Vallatu tuuleke ei pääse iial puhuma üle Emmaste maade, ilma et talle piskut ülesannet peale ei suruta. Tuuled sellest aga ei pahandu. Seda näitab tõsiasi, et harva leidub päevi, kus tuule-jõumasinad seisaksid.

Üks moodsama ja täiuslikuma turbiiniga varustatud tööstus asub paari kilomeetri kaugusel Käinast. Tööstus on rakendanud täiel määral meie sõjapidamise teenistusse, olles ümbruskonna ainuke mehaaniline puutööstus.

Seda tööstust külastades tuleb tahtmatult austada omanike ja konstrueerijate leidlikkust. Kogu tuuleturbiini osa konstrueeriti „Maa Sõnas“ leidunud kirjelduse järgi, kuigi tuli paratamatult teha mitmeid muudatusi. Nii vähendati turbiini tiivaste arvu poole võrra, varustati tiivad vedrusüsteemiga, mis äkilisel tormipuhangul annab tiivastele väiksema survenurga jne. Eriti automaatselt reguleerivail tiivastel on suur tähtsus, kuna kinnistiivaste turbiinid sageli murduvad raskeis tormihoogudes.

Tööstus on varustatud küll ka naftamootoriga, kuid seda pole peaegu üldse kasutatud. Nagu omanikud V. Hannus je G. Saarna kinnitavad, jätkuvat tuult enam kui vaja. Vahest nimelt ei ole masinaid üldse tarvis — tuleb ka „kondiauruga“ mõned töövõtted läbi viia. Siis on tuulevaikus teretulnud. Turbiin ise, olgugi et ta asetseb võrdlemisi madalal, suudab keskmise tuulega korraga ringi ajada kõiki puutööstuse masinaid, nagu saemasinaid, höövelpinke, treipinke, freesmasinaid ja puurmasinaid. Tööjõudlus on võrdlemisi suur. Töötajate arvu võiks masinate ja tuule jõu pärast tunduvalt tõsta, kuid seks tuleks teha mõningaid juureehitusi, mis on raskesti läbiviidav.

Tutvudes lähemalt tööstuse sisustusega, peab kahetsema, et selliseid nupumehi pole leidunud rohkem. Kui palju säästetakse sellega väärtuslikke kütteaineid ja mootoriõli ning ometigi jääksid töötulemused samadeks. Loodame, et tulevikus leiavad kasutamist arvukalt sellised tuulejõul töötavad tööstused, pealegi, kus nende rajamine pole seotud tohutute kuludega ja enamus osasid on võimalik ise valmisda.

Marjade või puuviljade säilitamine õhukindlais nõudes

Vekkida võib ka harilikesse pudelitesse, ilma vastava aparaadita

Õhukindlais nõudes — purkides ja pudeleis — marjade ning puuviljade säilitamine on meil üldisemalt tuntud vekkimise nime all, kuna selle alalhoiuviisi tarvitamilelevõtu algul meil eriti olid levinud Saksa firma Weck ja Ko valmistatud purgid.

Marjade ja puuvilja säilitamine õhukindlalt on kõigiti soovitav. See on peale toorelt säilitamise parim alalhoiuviis, sest sel moel konservitud aia- ja metsasaadused kaotavad kõige vähem oma esialgsest maitsest, värvist ja toitaineist. Nii säilivad neis meile nii vajalikud vitamiinid, kuna konservimiseks saadusi ei keedeta, vaid ainult kuumutatakse 75—80 kraadi C juures lühemat aega.

Kuumutamise abil hävitatakse marjadel leiduvad pisikud, pärmi ja hallitusseened, ning suletakse ka nõud õhukindlalt, sest kuumutamisel paisuvad nõudes olevad marjad ja vedelik, mistõttu säilitusnõud jäävad õhuvaesemaks.

Õhu tagasivoolu nõudesse takistavad sulgurid. Kuna õhu surve sees on väiksem kui väline, siis surub väline õhk sulguri nõule kõvasti peale. Õhukindlalt suletud nõudesse aga ei pääse hallitus ega hoidiseid kahjustavad pisikud sisse, mispärast sel viisil valmistatud hoidised säilivad tihti aastaid headena ja toiduks kõlvulistena.

Kõige lihtsam on vekkida vastavaisse purkidesse või pudeleisse. Kuid nende ja ka sellekohase keeduaparaadi puudumisel on võimalik valmistada õhukindlaid hoidiseid, kui omatakse harilikke pudeleid ja mõni suurem keedunõu.

Kui kuumutamiseks kasutatakse mõnd harilikku keedunõu, siis tuleks sellele põhja asetada puust või metallist rest mis pudelid või purgid nõu põhjast kõrgemale tõstab. Et marju oleks võimalik säilitada tervetena, on soovitav kasutada eeskätt laia kaela ja avausega pudeleid. Nende sulgemiseks võib tarvitada tsellofaani või korke ja lakki.

Kõige olulisemaks eeltingimuseks seesuguste säiliste valmistamisel on puhtus.

Marjad ja nõud olgu hästi pestud. Erilist hoolt osutatagu aga veel sulgemisseadeldiste puhtusele, sest neile ei saa osaks kuumutamise steriliseatsiooni, kuna nad oma kohale paigutatakse enamasti alles kuumutamise lõpul. Kõik riistad ja nõud, millega konservimisel on kokkupuuteid, on soovitav enne kuumutada, ja mis keeta kannatavad, koguni keeta. Õhukindlais purkides ja pudeleis võib alal hoida igasuguseid aia ja metsasaadusi, kuid kõigepealt valitagu ikka gi neid, mis värskelt ei seisa.

Purkidesse ja pudeleisse asetatakse marjad pestult ja puhastatult. Üle valatakse suhkrulahus. Lahust kulub ühe liitri marjade katmiseks umbes 1/3 liitrit. Juurdelisatud tabelist nähtub, kui palju mingi marja- või puuviljaliik vajab säilitamiseks ja ka selleks, et ta oleks toiduna täiesti nauditav, suhkrut. Tabelis on ära toodud ka üksikute aia- ja metsasaaduste konservimiseks vajatav temperatuur ning kuumutamise aeg.

	Temp.	Aeg min.	Suhkrut 1 l. kohta gr.
Aedmaasikad	75 kraadi C	15	100—150
Vaarikad	„	15—20	100—150
Murelid	„	15	100
Kirsd	„	15	50—100
Mustad sõstrad	„	15	50—100
Karusmarjad	„	15	50—75
Murakad	„	15	100
Mustikad	„	15	50
Ploomid	80 kraadi C	15—20	100
Pirnid	„	20	100
Õunad	„	20	50—100

Kui konservimiseks kasutatakse purke, võib neid kohe enne kuumutamist sulgeda. Kui aga tehakse hoidiseid pudelisse, on soovitav need sulgeda kuumutamise lõpul enne jahutamise algust. Kuumutamisel olgu purgid või pudelid vähimalt nii sügavasti vees, et see ulatuks niisama kõrgele kui on vedelik kõige kõrgemas purgis või pudelis.

Marju ja puuvilju kuumutatakse aeglaselt, sest muidu kerkivad nad vedeliku pinnale ja lähevad ka kergesti katki.

Pärast kuumutamist ei tohi hoidiste purke ega pudeleid äkki lasta jahtuda, siis võivad nad kergesti puruneda. Mitte paigutada kuumalt külmale kivile või metallile! Ka hoida tõmbetuule eest. Kui hoidised on jahtunud, proovitakse, kas nad on hästi sulgunud. Kui kaas või kapsel pole kinni jäänud, on selles süüdi kas nõu ebatasane ülaäär või mõni prügi nõu serval. Kui viga on kõrvaldatud, kuumutatakse uuesti.

Õhukindlalt säilitatud marju- ja puuvilju tarvitatakse toiduks ilma keetmata. Nad on valmis magustoit, mis kõlbab lauale anda kohe pärast purgist või pudelist väljavõtmist.

Kuna sellelaadilisteks hoidisteks vajatakse vähem suhkrut kui keedisteks või marmelaadiks, siis tuleks neid eelistada veel sellepärast.

Teenitud karistus

Tähtsa toiduaine kõrvaldajad sunnitööle

Tallinna ringkonnakohus karistas 25. juulil autojuht Peeter Uuskarit, 39 a. vana ja autojuht Daniel Kallast, 38 a. vana, kumbagi nelja aasta vangimajaga ja 1000 rmk. rahatrahviga või selle mittetasumisel kuuekuise arestiga. Mõlemad on süüdi selles, et nad kokkuleppel kolmanda isikuga kõrvaldasid 917 kg sulatatud rasva.

2. okt. 1942. a. avaldas ühingu Eesti Lihaeksport eksporttapamajade lihalao juhataja Arnold Eensalu Tallinna-Harju kriminaalpolitseile, et 30. septembril 1942. a. viidi kellegi tundmatu mehe poolt, kes hiljem osutus Daniel Kallaseks, Tallinna eksporttapamaja lihalaost võltsitud nõudelehe järgi välja 917 kg sulatatud rasva 1100 rmk. väärtuses.

Daniel Kallas esitas Eensalule näiliselt sama ühingu varustusosakonna poolt tavaliselt tarvitavale blanketile kirjutatud orderi 1000 kg köögirasva saamiseks Majandusdirektooriumile. Kallasel oli kaasas väike veoauto, mida juhtis autojuht Peeter Uuskar.

Esitatud orderi alusel andis Eensalu laost Kallasele 917 kg rasva 1100,40 rmk. väärtuses, kuna rohkem rasva laos ei olnud.

Kui rasv oli asetatud autole, tegi Eensalu orderi teisele küljele märkuse antud rasva hulga kohta kassas raha maksmiseks ja andis selle D. Kallasele tagasi. Viimane aga jättis arve tasumata ja kasutas väravas ettenäitamiseks võltsitud arvet.

Järgmisel päeval selgus, et arve oli jäetud tasumata ning et Eesti Lihaekspordi varustusosakonnast pole sellist orderit välja kirjutatud.

Järeletehtud orderi ning arve said Kallas ja Uuskar Eesti Lihaekspordi eksporttapamaja kaalujalt Täbistelt, kes ühtlasi eelneval päeval oli kokku leppinud Sergei Gussaroviga rasva müügi asjus, saades rasva kilost 11,5 rmk.

Saadud rasva toimetasid autojuhid Sergei Gussarovi elukohta Jakobsoni tn. 42, kus see viimasele üle anti.

Türilt

Lapse surm auto all

25. juulil leidis Türil aset raske autoõnnetus, mille tagajärjel sai surma 7-aastane Aldo Lepaste, kelle elukoht Türil, Koidula tn. 3.

Laps oli läinud silla peale, kus ta teadmata põhjusel sattus üle silla sõitva veoauto rataste alla. Poisike sai nii raskeid vigastusi, et suri enne arsti kohale jõudmist. Auto õnnetuskohal ei peatunud.

Langenud sõdurid maetakse ümber kangelaskalmistule

Juba mõnda aega toimub Türil 1941. a. sõjasuvel langenud sõdurite ümbermatmine Maarjamäe kangelaskalmistule Tallinna. Nüüd ollakse ümbermatmistööga lõpule jõutud ja kõigi langenute põrmud on koondatud kangelaskalmistule.

Jaoskonnakonsulentide kokkutulek Jõgeval

Traditsiooniline jaoskonnakonsulentide ja maa-agronoomide kokkutulek-täienduskursus toimub käesoleval aastal Tartumaal Jõgeva Sordiaretuse ja Katseinstituudi juures 30. juulil. Täienduskursus kestab 3 päeva.

Eesti ringkondade meistrid jalgpallis

Nüüd on selgunud kõik neli ringkondade meistrit jalgpallis. Nendeks on: Põhja-Eestis Nõmme Kalju, Ida-Eestis Rakvere Kalev, Lõuna-Eestis Tartu Spordiklubi ja Kesk-Eestis Paide „Järvapojad“.

Eeloleval pühapäeval algavad juba ringkondade meistrite vahelised võistlused, mis toimuvad punkti-süsteemis ja kahes ringis.

Metsaraiumine läks kalliks

Kolmapäeval andis Paide jaoskonnakohtus vastust omavolilise metsaraiumise eest Koigi vallas elunev August Rood. Nimelt on Huuksi metsk. II jsk. metsnikule J. Päivistele taluomaniku Juhan Vutti poolt teatatud, et tema rentnik Rood olevat raiunud talu läheduses olevast riigile kuuluvast turbaraba metsast omavoliliselt puid ja hagu. J. Päiviste sõitnud siis teate peale kohale ja koostanud hindamisprotokolli.

Kohtus seletas Rood, et Juh. Vutt ise olevat näidanud talle selle raiekoha, öeldes, et see olevat tema talu maa, kuna Vutt ise näitamist eitab.

Ärakuulanud mõlemapoolsed seletused, samuti ka metsnik Päiviste arvamise asja kohta, otsustas jaoskonnakohtunik karistada August Rood'i 200-mk. rahatrahviga, ehk selle mittemaksmisel 2-k. arestiga. Ühtlasi nõuda Roodilt metsamajanduse kapitali kasuks trahvitaksi järgi kahekordses väärtuses 298 mk. tasuraha, selle mittemaksmisel asendada rahatrahv 2-k. arestiga, ja raiutud metsamaterjali hind trahvitaksi järgi 149 mk. August Rood on ka varem karistatud 2-k. arestiga.

Ringhäälingu saatekava täiendatakse

Et kuulajaile anda võimalust saada paremat ülevaadet sõjalisist ja poliitilisist sündmusist, täiendatakse Ringhäälingu saatekava kahe uue eestikeelse päevauudiste saatega. Ülevaadet olukorrast antakse vastavalt tööpäeviti kell 07.30 kuni 07.45 ja 14.45 kuni 15.00.

Lapse riietusesemed tõid 4 kuud

Kolmapäeval oli Paide jaoskonnakohtus arutusel Lydia Rumbergi süüdistus Olga Selter'i vastu, millises asjas otsusetegemine seni oli viibinud. Nimelt süüdistas Rumberg Selterit temale kuuluvate lapse riietusesemete varguses, millist süüd Selter kangekaelselt eitas. Vargusjuhud leidnud aset 1943. a. suvel, mil Selter käinud Rumbergi juures päeviti tube kraamimas ja muid väiksemaid töid tegemas. Nagu Selter seletas, olevat Rumberg kõnesolevad riietusesemed temale kinkinud ja viimase käsu järgi teinud Selter neist siis oma lapsele riideid. Möödunud jõuludel istunud Selteri laps Koeru lasteaia jõulupuul nende riietega Rumbergi süles, mida tõendab ka tunnistaja Piilof. Hämara valgustuse juures aga polevat Rumberg neid riideid siis äratunnud. Alles hulga aega hiljem juhtinud Rumbergi tütar ema tähelpanu Selteri lapse riideile.

Olga Selter on ka varem varguse kaasteadjana karistatud. Seekord määras jaoskonnakohtunik temale 4-kuise vanglakaristuse.

Sõjasuve lood kohtulaua ees

1941 a. sõjasuvel andsid Jaan ja Julie Jürimad abielupaar Aasa'de hoole alla teatava hulga oma majakraami ja riideesemeid. Mitmesuguseil põhjusil olevat siis Aasa'd sattunud elama lühemaks ajaks August ja Emilie Maidlate juurde, kus osa Jürima'dele kuuluvaid esemeid kadunud. Hiljem on osa kadunud asju leitud Maidlate käest, kes kohtus seletavad, et nendelt kättesaadud asjad — 1 hõberebane, 2 siidkleiti ja 1 linik olevat Aasade poolt neile kingitud. Aasad eitavad kinkimist ja paluvad end õigeks mõista, millist palvet enda kohta kordavad ka Maidlad.

Kõigi asjaosaliste seletused ärakuulanud, otsustas jaoskonnakohtunik karistada August ja Emilie Maidlaid eespoolmainitud asjade varguses, kummatki 4-kuise vanglaga. Abielupaar Aasad mõisteti õigeks, arvestades nende kõrget vanadust ja senist karistamatust, mispärast on mõeldamatu, et need oleksid kinkinud Maidlatele neile mitte kuuluvaid asju.

4-cm läbimõõduga raheterad

Tugev rahehoog Kuigatsi Soontagas

Laupäeval sadas Kuigatsi Soontagas haruldaselt tugev hoog rahet. Ka raheterade suurus oli haruldane, kuna enamik neist olid nurgelised ja vähemalt 4 cm läbimõõduga.

Õnneks piirdus rahesadu metsapiirkonnaga, milletõttu ümbruskonnas ei olnud suuremaid põlluviljade kahjustusi. Kas rahesadu mujal tegi kahju ja kui suures ulatuses, see on esialgu selgumata.

Viljandis 11.276 elanikku

Aadresslaua andmeil elab Viljandis praegu 11.276 kodanikku, neist mehi 4073 ja naisi 7185. Võrreldes sõjaeelsete aastatega, on elanike arv Viljandis vähenenud ligi paari tuhande võrra.

ERÜ suvikodudes ja mängumurudel tänavu 2900 last

ERÜ-l on õnnestunud tänavu suvel kõik kosutust vajavad lapsed paigutada suvikodudesse ja mängumurudele. Neid on tänavu kosumisel 2900. Tänavu töötab 60 mängumuru.

Pea meeles!

Kus on sinu korteri võti? Ka siis, kui sina eemal viibid, peab võimalik olema õhualarmi ajal sinu korteris tuld kustutada.

Vestlemas Marta Sillaotsaga

Väikelinnas on iga väljaspoolne külastus, mis aitab kuidagi astuda lähemasse kontakti üldise kultuurieluga, teretulnud sündmuseks. Seepärast haarame innukalt kinni ootamatust võimalusest, vestelda „Järva Teataja" ruumides meie tuntud naiskirjaniku ja paljude lasteraamatute autori Marta Sillaotsaga, kes neil päevil viibis Paides.

Kuigi pr. Sillaots on sündinud Järvamaal, on ta elukohalt põlise nõmmelasena külastanud me maakondlikku keskust viimati tervelt 15 aastat tagasi. Ta leiab, et siin on püsinud peaaegu kõik endisena ja et kurb lähiminevikki on Paides õnneks jätnud suhteliselt väheseid jälgi.

Paidesse saabus pr. Sillaots Koitjärve noortelaagrist, kus tal oli võimalus lähemalt tutvuda mitmes eas noortejuhtidega 14-aastastest kuni täiskasvanuteni. Eesti poiste tragidus ja meelekindlus on jätnud kirjanikule hea mulje ja ta loodab, et nad panevad end organisatsioonilises töös maksma igas olukorras.

Siit kandub jutt ajakirjale „Eesti Noored", mille tegevtoimetajaks pr. Sillaots on selle kolmandast numbrist alates. Selgub, et uuel toimetajal on kavatsus ajakirja sisu veelgi tunduvalt laiendada, milleks tal on praegu käsil kibe kaastööliste hankimine. Paidestki loodab pr. Sillaots tulevikus saada senisest enam kaastööd.

Kiitvalt suhtub pr. Sillaots provintsilehtede noortenurkadesse, kus ka kohalikud noored saavad proovida oma kirjanduslikke võimeid. Kuna „Järva Teatajalgi" on vastav osa ettevalmistusel, pooldab pr. Sillaots seda mõtet soojalt.

Ajakirjanikule omase uudishimu juures ei saa me loomulikult loobuda küsimusest autori enda kirjanduslikkude tulevikukavatsuste suhtes. Siin on aga pr. Sillaots vastamisel vägagi tagasihoidlik. Olevat ju nii möndagi käsikirjas tallel, kuid sõjaoludes on selle avaldamisega raskusi, mis omakorda pidurdab loomisindu. Ent kui kõnelus siirdub tõlgetele, selgub siiski, et pr. Sillaotsal on vahepeal valminud saksa klassiku Th. Stormi jutustuse „Immensee" tõlkekäsikiri. Samuti on tal olnud mõte, koondada kord kõiki oma populaarseid raamatukapivestlusi ringhäälingus üheseks köiteks, mis kirjandussõpradele oleks teadagi väga huvipakkuvaks teoseks.

Kuna kirjaniku varasemas loomingus seisavad tähtsal kohal naisküsimused, palume teda väljendada selles suhtes oma arvamist oleviku kohta. Marta Sillaots leiab, et eesti naised on üldiselt saavutanud omaaegsega võrreldes sellise iseseisvuse ja pannud end nii paljudel ühiskondliku elu aladel sedavõrd maksma, et terve rida nn. naisõiguslase probleeme on kaotanud igasuguse aktuaalsuse, olles tegeliku elu poolt juba rahuldavalt lahendatud.

Oma lugejatest eelistab autor lapsi, kes esitavat alati nii toredaid küsimusi, näit. kas Trips, Traps ja Trull on ikka tõesti olemas? Ja kui, kus nad siis elavad, kas Nõmmel? Jne.

Väljas sillerdav hele heinakuu päike juhib lõpuks jutulõnga kõrvale kirjandusest. Kuuleme, et pr. Sillaotsa üheks suureks huvialaks on aiatöö ja et ta kasvatab meeleldi roose. Seejuures on ta läbi ja läbi linlane, kes maaeluga ei suuda leppida vaimse läbikäimise puudumise tõttu. Samuti ei võimaldavat tal maal töötamist raamatukogude, arhiivide jne. raske kättesaadavus. Arvestades selle tohutu töökoormaga, millega pr. Sillaots tuleb praegusteski oludes toime ringhäälingu kaastöölisena, ajakirjanikuna ja kirjastustegelasena, on viimane argument muidugi eriti kaaluv. Ja lõpuks vajab linnaelugi oma ilukirjanduslikku kajastajat, mis elupõlisel linlasel õnnestub paremini.

Me lühike, ent huviküllane vestlus jõuab sedapuhku lõpule. Soovime lugupeetud kirjanikule jõudu edaspidiseks tööks ja palume teda tulevikuski järvakaid mitte päriselt unustada.

Rex.

KIRJANDUS-KUNST-TEATER

Mees, kes esindab Põhjala südametunnistust

Knut Hamsuni 85. sünnipäevaks

On üks nimi, millist meil on mitme kirjandushuvilise sugupõlve jooksul üha uuesti mainitud, kui jutt kaldub põhjamaade kirjandusele. Knut Hamsunis oleme harjunud nägema kogu skandinaavia kirjanduse esindajat puhtaimal kujul. Teeavajana ilmus juba enne maailmasõda eesti ajakirjanduse veergudel ta „Viktoria" A. H. Tammsaare tõlkes. Meie intelligentsi hulgas oli tollal Hamsuni harrastus üsna elav, kuigi teda tuli lugeda peamiselt võõrkeeltes. Hooajal 1910/11 võis ka eesti teatripublik tutvuda tema lavateosega „Kuningriigi väravais" Menningu teatri ettekandel. Kuid alles omariikluse päevil ilmus meil lõpuks Hamsunilt esimese suurema tõlketeosena ta kuulus „Nälg" (1925), kajastav kirjaniku kibedate algusaastate kannatusi. Sellest alates on Hamsuni tõlgete arv eesti keeles pidevalt kasvanud (sellega ühes loomulikult lugejaskondki) ja nii on ta meil üks neid üliväheseid maailmakirjanduse suurmeistreid, kelle loomingust on kõik olulisem meile rahuldavate tõlgete näol kättesaadav. Kirjandusloolaste lähemaks tulevikuhuviks jäägu aga tema kohta piisava monograafia koostamine, mis sissejuhatusena oleks laiemale lugejaskonnale teretulnud juhiseks selle omapärase kirjaniku mõttemaailma süvenemisel.

Möödunud sajandi lõpul raiusid Ibsen ja Björnson norra kirjandusele tee maailma, mis muide viis Saksamaa kaudu. Euroopas oodati siis huviga, mida teistelgi norra autoritel — mitte üksnes kirjanduses, vaid muudelgi kunstialadel — on uut ütelda. Ja need ootused ei petnud. Eelmaailmasõjase väsinud estetismi ajastul mõjus Knut Hamsuni vitaalselt mehise vagabundikuju ilmumine blaseerunud suurlinnaliteraatide perre Paani tagasitulekuna, kes tõi endaga kaasa Põhjala põlislaante karget hõngu. Ta selle perioodi noorusvärsked teosed: „Müsteeriumid", „Paan", „Sügistähtede all" jne. on hilise ilmumise tõttu eesti tõlkeis kõigil veel niivõrd hästi meeles, kui ei tarvitseks neil pikemalt peatuda.

Olevikus kirjutab Hamsun ise harva, seda enam kirjutatakse temast. Norholmi erakul üht viimast teost „Ring on täis" ongi peetud ta luigelauluks. Kuid kaasaegse maailmavaatelise heitluse kulminatsioonipunktil on Hamsun arendanud tähelepanuväärset publitsistlikku tegevust, tema, kel muidu kõik, mis puutub ajakirjandusse, oli vastumeelt. Ent on aegu, mis kohustavad kirjanikku olema ilukirjandusliku loomistöö kõrval ka oma rahvale juhiks sõna õilsamais mõttes, ja nii on Hamsun, nagu omal ajal Björnson, viimasel ajal tihti haaranud ummikusse jooksnud ühiskondlikkude küsimuste lahtiraiumiseks vaimumõõga järele. Läinud aastal võidi tema kõrgele eale vaatamata tarmukat sõnavõttu aukartuses jälgida euroopa ajakirjanikkude kongressil Viinis ja hiljemgi oleme meie vanale mandrile saatuseraskel tundidel kuulnud Knut Hamsuni tõesist patriarhihäält hoiatavat õhtumaad ähvardava pööbellikku amerikanismi eest.

Paljudele, kes on Hamsunis näinud eeskätt looduselähedast impressionisti, võis asjade selline areng tulla üllatusena. Kuid Hamsuni varasem hulkuriromantika on ju õieti ainult elujõulise natuuri protest norra väikekodanlik — liberaalse miljöö iganenud eelarvamistele, sisuliselt seega Ibseni seltskonnakriitika jätkamine, ainult teissuguste vahenditega ja — peaasi — hoopis erineva kunstnikutemperamendi poolt. Ühel või teisel kujul on Knut Hamsun oma loomingu paremikus alati tegelenud ühiskondlikkude probleemidega. Tema sotsiaalset ja poliitilist orientatsiooni iseloomustagu seejuures siin vaid mõningad vihjed. Romaanis „Viimne rõõm" sõitleb ta inglaste külma egoismi ja nende poolt Norrasse toodud parasiitlevat turismi „Segelfossi alevikus" taunib ta sellist proletariaati, kes vaatab tööandjale kui „kurnajale". Niisugusele töölisele on täiesti võõras aus tänulikkus ja ta püüab ahnitseda ikka enam ja enam. Ent ta ei jäta arvustamata ka keskpärast bürokraatiat mugavalt nautlevate ametnikkudega. „Neil pole enam kontakti primitiivselt värske ja loomuliku talupojaeluga, aga nad pole kaugeltki jõudnud ka vaimse aristokraatia sfääridesse. Nende huvi kultuuri vastu on ainult teeskle mine ja poos. Nad ainult edvistavad sellega. Tegelikult nende elu on ääretu verevaene ja tühine." (Mag. E. Aavasaar.) Olvalise irooniaga piitsutab Hamsun oma „Viimses peatükis" ülespuhutud pool-haritlust. Hamsuni peamiseks maailmavaateliseks vastaseks aga, mida ta korduvalt ägedalt sarjab, on laostav liberalism oma mitmes eri varjundis. See kõik teeb mõistetavaks, miks just Knut Hamsun ühe esimese välismaise autoriteedina tervitas rõõmuga rahvussotsialistlikku pööret Saksamaal, nähes selles maailmaajaloolises murrangus enda poolt kuulutatud ülimal määral individuaalse ja jõulise elukäsitluse teostumist.

Knut Hamsun ei lepi üksnes arvustamisega, ta juhatab meid ka kõdunevate eluvormide juurest uute ja tervemate poole. Sellisena on kavatsetud ta monumentaalne „Maa õnnistus," mis ilmus a. 1917 ja tõi autorile Nobeli auhinna. Sellest võimsast talupojaeeposest kirjutab Selma Lagerlöf: „Maailmasõja keskel, kui inimkond oli näiliselt teinud endale ülesandeks, hävitada ja maha kiskuda aastasadade tööd ilmus Sinu raamat looja, külvuri, asuniku rõõmudest. Keset sega, mil vürstid ja rahvad võitlevad mõrva ning põletamise abil, et võita maid ja rikkusi, lasid Sa ühel lihtsal töömehel teha kirve ja adraga auväärseima vallutuse, mida iganes üks sulg on kirjeldanud. Ajal, mil rahvad uue õnne järele tormates püüavad end vabastada vanast orjusest, murdes päritud ahelaid, seisab Sinu raamat vääramatu tunnistusena sellest, pööratud nii rikka kui vaese poole, et üksnes raske vaev ja visa töö on igavesest aegadest saadik kergendanud inimsüdant, tehes keha värskeks, ta elutee õnnelikuks, tema nime austatuks ja ta mälestuse õnnistatuks."

Eesti lugejaskond mõtleb 4. augustil kättejõudva Knut Hamsuni 85. sünnipäeva puhul mitte üksnes tema loodud rohketele kunstiväärtustele, vaid meenutab tänuga ka seda südidust, millega kirjanik on kaitsnud väikerahvaste eksisteerimisõigust. See näib olevat Hamsunite perekondlikuks traditsiooniks, kuna ka Knut Hamsuni vanem poeg Arhild, samuti tuntud kirjanikuna, aitab praegu idarindel kaitsta meiegi kodumaad ähvardava bolshevistliku laviini vastu. Põhjala metsaüksinduses võib teinekord paremini jälgida ajaloo südametunnistuse häält kui maailma keerises. Hamsun on seda kuulanud otse elu algallikal endal ja kuulutab seda nüüd kartmatult kogu maailmale. Nii on ta ise ületanud kirjandusloo kitsamad piirid ja astunud tegurina ajalukku.

O. K.

Uusi teoseid magister Joh. Aavik'ult

Keeleteadlane ja uuendaja mag. Joh. Aavik, kes viibib praegu Kuressaares, töötab oma „Eesti õigekeelsuse õpiku ja grammatika" mis ilmus a. 1936. läbitöötamise ja viimistlemise kallal uueks trükiks. Ühtlasi teeb ta eeltöid praktilise harjutusraamatu koostamiseks eesti õigekeelsuse omandamise otstarbel tegelike harjutuste näol.

Peale selle kirjutab ta suuremat raamatut, mis sisaldab mälestusi ja mõtteid Kuressaare endisaja tegelasist, elust ja olukorrast. Viimase teose täieline avaldamine võib küsimusse tulla alles aastate pärast. Üksikute kohtade avaldamine teosest on võimalik ka varemini.

Luuletuskogu Ricarda Huchilt

Tuntud saksa naiskirjanik Ricarda Huch on oma 80. sünnipäeva puhul avaldanud luuletuskogu „Sügistuli." Hoolimata kõrgest east püsib luuletaja tulihingelisena ja loomisvõimelisena.

Uusi saksa joonisfilme

Lisaks varaseimate Saksa joonisfilmidele „Lumimemm" ja „Luitunud meloodia," mis mõlemad leidsid tunnustust kui kunstiliselt väärtuslikud, on valmimisel kolmas joonisfilm „Rumal haneke."

Andrei Christiansen läheb Viini Volksoperisse

Estonia teater kaotab järgmisel hooajal ühe oma lootustandvama noore solisti. Nimelt läheb bariton Andrei Christiansen esinema Viini Volksoperisse. Leping on sõlmitud kolme aaasta peale.

Relvad, käed ja südamed

Algus 1. küljel

Käesolevas võitluses sarnaneb Führer tõepoolest rüütlile Albert Düreri gravüüril, kes võitleb surma ja kuradi vastu.

Peame läbima selle vastupanu, koormatiste ja hädaohtude põrgu, enne kui saavutame tee lõpul uuesti vabaduse ja võime hingata värsket õhku.

Ei saa olla mingit kahtlust selle kohta, et see meil õnnestub. Ent see peabki meil õnnestuma, muidu oleme kõik kadunud. Sõda nõuab meilt kogu meie jõudu, ent kui meie selle mängu paneme, on võit kindel.

Führer tegi juba 20. juuli kesköõl saksa rahvale teatavaks, et ta usaldas tagala armee ülemjuhatuse riigiminister Heinrich Himmlerile. Viimase ülesandeks on saata kodumaalt heas korras leiduvaid reservvägesid hästi väljaõpetatuna rindele ja luua nende asemel arvukaid uusi diviise. Sellega seoses olevad probleemid võetakse nüüd käsile rahvussotsialistliku energiaga. Tagajärjed ei jää seetõttu tulemata. Praeguse tunni käsuks on totaalne sõda.

Vajame suurel arvul tööjõude, eelkõige saksa emi, kes on alati moodustanud meie relvastustööstuse kondikava.

Selle kõrval tulevad asendada relvastustööstusest rindele minevad noored mehed, sest rinde tugevdamine sõdurite ja relvadega peab käima käsikäes. Seepärast on vajalik saksa kodumaa jõude rakendada senisest veel palju suuremal määral.

Sile kirjutaski Führer alla määrusele, mis täna avaldati ajakirjanduse poolt. Ta määras, et kogu riigiaparaat tuleb võtta revideerimisele eesmärgiga, tööjõu ratsionaalsema kasutamise ja organisatsiooni lihtsustamise läbi teha ülimal määral jõude vabaks sõjaväe ja relvastustööstuse heaks. Ühe sõnaga: totaalne sõda muutub seega praktiliseks tõelisuseks. Riigimarssal Göringu ettepanekul nimetas Führer mind totaalse sõjapanuse riiklikuks täisvolinikuks.

Kasutan oma volitusi selleks, et sõja koormat jaotada õiglaselt ja haarata igat, kes selleks on võimelised, sõjaliselt tähtsatele töödele. Ma ei usu, et seeläbi meie sõjaline moraal langeks, vaid pigemini see tõuseb. Ma tean, et on loendamatuid miljoneid, kes kogu maal tervitavad seda vaimustusega. Õiglus peab valitsema eel kõige ka sõjas.

Uute abinõude tarvituselevõtu tõttu muutub peagi olukord ka rinnetel, eriti idarindel, ja nimelt meie kasuks.

Sõda omandab uue ilme ja meie vaenlastel jääb võidukisa kurku peatuma. Nad arvasid, et saavad 20. juulil anda meile surmahoobi. Kuid nad ainult virgutasid meid! Tagajärgi tuleb kanda mitte meil, vaid neil. Sellised katsumised olid meie juures alati tervenemistunnusteks, mitte haigusnäheteks. Nii on see ka nüüd."

Edasi peatus riigiminister dr. Goebbels pikemalt saksa leiduriva imu uutel saavutustel relvastustehnika alal, üteldes ms.: „Oleme paremused, mida vaenlane senini omas ühel või teisel sõjatehnilisel alal, mitte ainult tasa teinud, vaid ka ületanud. Selle arengu tulemused on väiksemas osas veel katsetamise staadiumis, suurem osa neist aga on juba valmimas.

Nägin hiljuti moodsaid saksa relvi, milliseid vaadeldes süda hetkeks peatus. Ma ei ütle seda kiitlemiseks või blufiks.

Saksa leidurite geniaalsus on vastu pidanud oma katsumisproovi. Maailmal tuli kaua oodata, enne kui see sündis, nüüd aga on peagi selle käes oma sõna ütelda. Lähemate nädalate ja kuude käik saab seda uuesti tõestama. Igatahes võime tarvituselevõetud või veelgi tarvituselevõetavate vahendite järele rahulikult vastu vaadata tulevikule.

Kui me võime praegust sõjatehnika arengut meie kasuks tervitada kergendatud hingetõmbega ja tahame osutada ka kannatlikkust, oodata veel teatava aja nende täieliku tarvituselevõtuni, siis

ei või see meile ometi anda vähimalgi määral põhjust oma sõjapingutuste lõdvendamiseks, vaid meie peame otse vastupidi neid tugevdama, kus võimalik, seal koguni kahekordistama,

kutsudes selleks üles kogu rahvast. Siis saavutavad meie voorused koos meie relvadega võidu. Mida raskemaks see meile tehakse, seda kindlamini tahame sellesse uskuda ja seda fanaatilisemalt selle eest võidelda.

See ongi 20. juuli bilansiks. Ma usun, et saksa rahval on rohkem põhjust sellega rahul olla kui meie vaenlastel. Fhürer seisab meie riigitüüril edasi ja juhib rahvast kindla käega läbi kõigi tormide ja marude.

Meie rahvas on vapper, tubli ja virk ja omab ainult üht mõtet, — võidelda ja töötada, et võit kuuluks meile.

Meie rahvas tänab Kõigevägevamat, et ta on võtnud Führeri oma kaitse alla ja me palume, et ta teeks seda ka edaspidi.

Me aga kõik tahame üksteist ületada armastuses ja truuduses tema vastu, uskudes tema ajaloolisse kutsumusse.

See on meie endi käes, anda sõjale peagi uus pööre. Eeldused selleks on olemas. Haarame neist kinni! Ilmsemalt kui Führeri imetaolise päästmise läbi ei saa Kõigevägevam end meile enam avaldada. Tema tahab, et meie edaspidigi vääriksime võitu, et ta võiks meile ühel päeval ulatada võiduloorberi. Nii tahame asuda tööle, silm suunatud tulevikule, mis kuulub meile!" lõpetas riigiminister Goebbels.

Uus meemüügi määrus

Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja poolt antud uue meemüügimääruse põhjal tuleb meetootjail tänavu 1. augustist kuni 30. novembrini iga mesilaspere kohta müüa 1,5 kg vurrimett või 2 kg kärjemett. Mee kokkuostukohtadeks on määratud Aedvilja Keskühisus, f-ma „Taru" ja Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisus. Kokkuostetud mee eest tasutakse ametlikult kindlaksmääratud hindadega.

Äraantava meekoguse määramisel ei arvestata noorperedega. Meetoojate premeerimine toimub juhendis ettenähtud ulatuses ja korras, kusjuures Turukorraldusvalitsuse juhatajale jääb õigus anda juhiseid käesoleva määruse rakendamiseks.

Mesilastepidajaid, kes tahtlikult või hooletuse tõttu ei täida niihästi käesoleva määruse kui ka selle rakendamiseks antud eeskirjo, võidakse karistada vanglaga või rahatrahviga.

N. Sihvart 40-aastane

25. juulil tähistas oma 40-a. sünnipäeva Paide Püha-Risti koguduse kiriku köster-organist ja seltskonnategelane Nikolai Sihvart.

Nikolai Sihvart sündis 25. juulil 1904. a. Salla vallas Virumaal vallakirjutaja pojana. Lõpetanud 1923. a. Rakvere reaalgümnaasiumi siirdus juubilar kaitseväeteenistusse, kust lahkus 1927. a. lipniku aukraadiga. Peale vastavat ettevalmistust Kadrina koguduse õpetaja ja köstri juures, õiendas N. Sihvart 22. novembril 1928. a. konsistooriumi juures köstri kutseeksami, mille järgi valiti 25. novembril 1928. a. koguduse täiskogu poolt Paide koguduse köster-organistiks. Tema pidulik ametisse õnnistamine toimus 22. mail 1929. a. tolleaegse Järva praosti, Peetri koguduse õpetaja Chr. Beermann'i poolt.

N. Sihvart'i senine elutöö on olnud äärmiselt viljakas ning sisukas. Lisaks oma otsesele kutsetööle on N. Sihvart tõhusalt kaasalöönud kohalikus omavalitsuses ning mitmesugustes organisatsioonides. Nii on juubilar pikemat aega olnud Paide linnavolikogu liige, Paide linna vabat. tuletõrjeühingu esimees, juhatanud edukalt Paide linna vabat. tuletõrjeühingu orkestrit ja Paide Püha-Risti kirikukoori jne. Momendil on N.S. ka Paide linna raehärraks.

Juubilari käisid tema märkpäeva puhul õnnitlemas Paide Püha Risti koguduse juhatuse ja nõukogu liikmed, paljud sõbrad ning tuttavad. Soovime tublile töömehele tema tähtpäeva puhul raugemata edu ning palju õnne eelseisvaks tööks.

Terrorirünnak Tapale

Väinjärves tulistati pardakahurist töötavat põllumeest

26. skp. pealelõunatundidel teostas loomastunud idavaenlane terrorirünnaku Tapale, heites umbes tunni kestel sadakond pommi linnale ja ümbruskonnale. Kuigi linnas oli momendil inimesi rohkesti, on kahjud ja kaotused väga tühised. Samuti ei tekkinud suuremaid kahjusid ka külades, millised olid vaenlase „sõjalisteks eesmärkideks".

Kuivõrd verejanuline on silmapilgul bolshevik ja kuivõrd põhjalikult ta kavatseb hävitada eesti rahvast, näitab juhtum samal päeval, millal üks hajutatud formatsiooni lennukeid tulistas Väinjärve valla piirides kümmekond lasku pardakahurist töötavale põllumehele. Lasud siiski ei tabanud.

Äge piksehoog läks üle Läänemaa

Pühapäeval läks üle Läänemaa erakordselt äge piksehoog, mis tekitas mitmel pool kahjusid ja nõudis ka ühe inimohvri.

Nimelt lõi välk surnuks Lihulas Saastna külas Noore talu põllul Juuli Kolteri, 32 aastat vana.

Edasi vigastas välk paljudes kohtades elektriliine, purustades elektriposte, -traate ja isolaatoreid. Eriti rohkesti sai elektriliin kannatada Haapsalu ja Risti piirkonnas. Samuti lõi välk mitmel pool hoonetesse, vigastades raadioaparaate ja telefone.

Maalstein Euroopa neljas

Soome kuulitõukaja Y. Lehtilä on parandanud oma tippsaavutust 8 cm võrra, millega ühtlasi Euroopa tänavune rekord kuulitõukes on 15,85. Üle 15 m on tänavu Euroopas tõuganud veel dr. Luh (Saksa) 15.26 ja Villny (Rootsi) 15.08. Eestlase A. Maalsteini (Paide Järvapojad) tagajärg 14.84 on praegu paremuselt neljas Euroopas. Temale järgnevad: Suomela (Soome) 14.48. Romare (Rootsi) 14.44 ja Nilsson (Rootsi) 14.42.

Tartu Spordiklubi pühapäeval Paides

Pühapäeval, 30. juulil toimub Paide staadionil ringkondade meistervõistluste sarjas jalgpallivõistlus Lõuna-Eesti ringkonnameistri Tartu Spordiklubi ja Kesk-Eesti ringkonnameistri Paide „Järvapojad" meeskondadevahel. Võistlus algab kell 15.00.

Vanade isikutunnistuste ümbervahetamisest

Vanematel isikutel on paljudel isikuttõendava dokumendina Eesti omariikluse algaegadel väljaantud lehekujuline isikutunnistus. See pole aga praegu kehtiv. Säärased maksvusetud isikutunnistused tuleb hiljemalt juuli- ja augustikuu jooksul ümber vahetada oma elukoha politseijaoskonnas.

PÜHAPÄEV, 30. JUULI 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.30 Sadamakontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Päevauudised. 7.30 Põllumeestele :Õhukaitse vajadusi talumajapidamistes (Õhukaitse Liidu propagandajuhataja Herman Põldvere). 7.45 Reichsprogramm. 8.30 Hommikuhardus. 8.45 Landesdienst Ostland. 9.00 Saksa kirjaniku Hans Francki 65. sünnipäevaks. (Saksa keeles). 9.20 Romantilised helid (hpl.) 10.00 Päevauudised saksa keeles. 10.09 Serenaad pühapäeva hommikuks (hpl) 11.15 Sümfooniline muusika. Kavas W. A. Mozarti helitöid (hpl. ja mgn.) 12.15 Päevauudised 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Saksa rahvakontsert (ülek). 14.00 Päevauudised saksa keeles.14.15 Landesdienst Ostland. 14.30 Mudilastele: „Antsuke" ja teisi loomalugusid. 14.50 Muusika pärastlõunaks (hpl.) 15.45 „Piksejumal Thor ja tema kaaslased hiiglaste kuninga juures", germaani muinasjutt. 16.00 Mida sõdurid soovivad (ülek.) Vaheajal kell 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised saksa keeles. 18.00 „Võib juhtuda, et..." Kuuldelookesi kummalistest ja igapäevastest inimestest. Näitejuht: Gert Helbemäe. 19.00 Eesti sõduritund :Kodu tervitab oma kaitsjaid. 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Kaunid operetihelid (Ringhäälingu tantsukappell Leo Tautsi juhatusel.) 21.00 Päevauudised. 21.15. Tuhat lõbusat nooti (Ringhäälingu tantsukapell Leo Tautsi juhatusel).. 22.00 Päevauudised saksa keeles. 22.15 Päevauudised soome keeles (ülek.) 22.30 Kirev muusika (mgn. ja hpl) 23.00 Reichsprogramm 24.00 Saatelõpp.

ESMASPÄEV, 31. JUULI 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (Ülek) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (ülek.) Kell 7.30 Heliplaate 8.45 Päevauudised. 9.00 Päeauudised saksa keeesl. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Eesti sõduritund: Kodu tervitab oma kaitsjaid. 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika Ühe politseipataljoni puhkpilliorkester ja Ringhäälingu tantsukapell VI. Sapošnini juhatusel). Ülekanne ka Riiast. 14.00 Päevauudised saksa keeles 14.10 Landesdienst Ostland. 14.15 Reichsprogramm. 16.00 Muusika pärastlõunaks (Ringhäälingu tantsukapell VI. Sapošnini juhatusel.) 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised saksa keeles. 17.15 Solistidekontsert (Ülek. Riiast). 18.00 „Kriibus-Kraabus" ja „Vilets", Fr. R. Faehlmanni lühijutte. 18.15. Väike vahemuusika (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.15 Reichsprogramm. 20.00 Pävauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund. Tantsuviise (Ühe lennuväeüksuse suur tantsuorkester Willy Brehleri juhatusel.) 21.00 Päevauudised. 21.15 Igale midagi (ülek.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. 22.15 Päevauudised soome keeles (ülek.) 22.30 Saatelõpp.

TEISIPÄEV, 1. AUGUST 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (ülek.) Kell 7.30 Heliplaate 8.30 Põllumeestele : Linaleotamisest. (Linakasvatuse inspektor Juhan Võrk.) 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudi-sed saksa k. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus 11.30 Reichsprogramm. 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ülek. Riiast). 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.15 Reichsprogramm 16.00 Muusika pärastlõunaks (Ühe lennuväeüksuse puhkpilliorkester ülemmuusikameister H. Voehrsi juhatusel). 16.45 Päevauudised 17.00 Päevauudised saksa keeles. 17.10 Helisev ajaviide (hpl.) 18.00 „Uus niidumasin", Knut Hamsuni romaanist „Maa õnnistus". 18.15 Rõõmus vahemäng (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade 19.00 Saatekava veste. 19.15 Reichsprogramm 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund (Rinne ja kodumaa). 21.00 Päevauudised. 21.15 Solistidetund. Kst.: Jenny Siimon, alt, Zelia Uhke-Aumere, viiul, Karin Prii-Raudsepp, klaver ja Tiit Kuusik, bariton (omaülesvõte mgn.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. 22.15 Päevauudised soome keeles (Ülek.) 22.30. Saatelõpp.

AMETLIKUD TEATED

TEADAANNE

Vastavalt Eesti Kindralkomissariaadi piirkonnas 21.12.43. kehtestatud rabade rentimise ülemäärade eeskirja muutmise määruse § 5 11. juulist 1944 teatan:

1. Arvates tööturu olukorrast tingitud raskustega turbatööstustes k.a. alandatakse ülestöötatava turba alamäär 500 m³ igalt ha, 300m³ igalt ha. 1944. aastal.
   Kui seda alammäära ei suudeta ülestöötada; peab rentnik tasuma rendi igalt ha 300 m³ turba eest.
2. Kui turba alammäär pole ülestöötatud, võetakse rentnikule õigus 1944. a. rendilepingu ülesütlemiseks.

Majandus Ühing „Turvas"
Juhataja
Koepe

Terrorirünnakul Tapale saadud rasketesse haavadesse surnud

Stud. med. dent.
OLGA JAKONE'T
sünd. 25. okt. 1921.
surn. 27. juulil 1944.

mälestavad isa, ERÜ Järva Ringkonnaamet, Tiiu Laidvee, ülikoolikaaslased, Tapa gümnaasiumi 19. lend

Matmine 29. juulil Tapal

VANDEADVOKAAT BRUNO ABRAITIS Paides, Pikk t. 13. Vastuvõtmine kella 10—12.

KADUS LEIDA-WALERIA KAHARI PERSONALAUSWEIS, välja antud Rakke vallavalitsusest 4. dets. 1941. a. n. 39159 all.

Kahala Piimaühing vajab koheselt nais MEIEREI TÖÖJÕUDU, kes on varemalt töötanud sellel alal. Teatada koheselt Paide Tööametile ja tööandjale. Adr. Järva-Kahala p. agt. tel. Kareda 25.